

Kandidat i socialt arbejde

Aalborg Universitet – København

Vejleder: Pernelle Rose Hansen

Anslag: 140.733

Tab af forælder kontakt

Foto: Privat, 2026

Trine Møller Pliniussen

Studienummer: 20240820

Abstract

This thesis has been written as part of the Master's degree in social work at Aalborg University, 2026, by Trine Møller Pliniussen.

The purpose of the thesis is to emphasize loss of parental contact. In today's Denmark, the well-being of children is often discussed, but what is rarely mentioned is that some children wish to be in contact with a parent they unwillingly no longer see, but who they used to have a relation to. The children concerned are under the age of 18.

The thesis will cover how kids in this particular situation experience the loss of contact with a parent, and is a qualitative analysis based on interviews with four adults, who themselves have experienced this as children. Furthermore, the interview guide has been drafted with inspiration from relevant phenomenology, and the final analysis written based on the philosophical hermeneutical theory of science.

The thesis will also highlight some of the consequences their respective situations had on the informants at the time, as well as the challenge such a situation may present to be for the parent still in the child's life, as that parent might find it difficult to know what to do in such an instance.

Furthermore, the thesis shows that the child needs support in the process it is enduring, and when the remaining parent does not manage to provide this support, the child will be likely to seek this elsewhere - perhaps in a safe, confidential relation to a teacher. However, it also becomes evident through this dissertation that it is highly coincidental which children receive support from their teachers, and which do not.

Denmark has a highly regulated society, which has had a focus on the well-being of children and young people at its core for many years - in both the media, but also legally speaking. Therefore, this thesis will also, although rather superficially, take into consideration some of the laws which concern children, in order to look at the country's own formulations on concerns of care and wellbeing, and whether this is actually implemented, when a child is suddenly in very scarce contact with or completely without a parent.

The perspectives and terms brought by Øyvind Kvellos are rather consistent throughout the dissertation, and help nuance the pictures of the informants' lives at the time being. Researcher

Hanne Warming is also briefly mentioned in order to shed light on supporting children's empowerment.

Furthermore, one will also encounter the 'assignment model' put forth by James William Wordon, which is utilized in the analysis of the grief process that the informants are going through.

The thesis will only briefly cover the potential causes of a parent distancing themselves from their child, which also shows just how complex family constellations and dynamics can be.

Indholdsfortegnelse

Abstract - S. 1

Indledning - S. 5

Problemfelt - S. 6

- Et socialt problem? - S. 7
- Det sociale arbejde - S. 9

Problemformulering - S. 10

- Afgrænsning - S. 10

Litteraturgennemgang – S. 11

- Bred søgning – S. 11
- PICOC-modellen – S. 12
- Inklusions- og eksklusionskriterier – S. 13
- Resultater – S. 14

Videnskabsteori – S. 17

- Hermeneutik – S. 17
- Filosofisk hermeneutik – S. 17
- Fordomme og forforståelser – S. 18
- Horisontsammensmeltning – S. 18
- En ”ny” hermeneutisk cirkel – S. 19
- Egne forforståelser – S. 19

Metode – S. 21

- Kvalitativ tilgang – S. 21
- Adgang til feltet samt rekruttering af informanter – S. 23
- Præsentation af informanter – S. 25
- Semistruktureret livsverden-interviews – S. 26
- Tabel til interviewguide – S. 27
- Transskriberingsstrategi – S. 27
- Anvendelse af AI i projektet – S. 29
- Ethiske overvejelser – S. 29

Teoriafsnit – S. 32

- Beskyttelses- og risikofaktorer – S. 33
- Opgavemodell – S. 34
- Empowerment begrebet – S. 34

Analysestrategi – S. 35

Analyse – S. 36

- Del 1: Barnets oplevelse af at blive valgt fra – S. 36
- Risiko- og beskyttelsesfaktorer – S. 38
- Sorg – S. 41
- Opsummering – S. 46
- Del 2: Netværkets reaktioner og det sociale arbejde – S. 47
- Den nye partner - S. 48

- Den øvrige familie – S. 50
- De professionelle rolle i barnets liv – S. 51
- Empowerment – S. 56
- Krydspres – S. 58
- Opsummering – S. 59

Diskussion – S. 61

- Diskussion af fund – S. 61
- Metodiske valg – S. 62
- Validitet – S. 63
- Kritik af egen opgave – S. 64

Konklusion – S. 65

Perspektivering - S. 67

Litteraturliste – S. 68

- Artikler – S. 68
- Bøger – S. 68
- Hjemmesider – S. 69
- Tidsskrifter – S. 71

Indledning

Danmark er et samfund som gerne vil sikre at alle børn har samme muligheder og forudsætninger for at få et stabilt voksenliv på sigt og en opvækst i trygge og forudsigelige rammer. Det gælder alle børn, uanset baggrund og social klasse.

Danmark er også et meget reguleret samfund, som har store dele af vores værdigrundlag og dermed forventninger til hinanden, nedfældet i lovgivningen. Flere forskellige love skriver, at voksne er forpligtede til at sikre barnets trivsel igennem omsorg og tryghed, at barnet skal behandles med respekt osv.

Det hænder dog, at der er børn der står i situationer hvor den voksne ikke giver barnet den omsorg og den kærlighed det skal have, hvilket efterlader de tilbageværende voksne alene med opgaven. Et barn kan sagtens klare sig fint med få omsorgspersoner, så det er ikke i sig selv en udfordring. Det væsentlige er, hvordan barnet oplever at have haft en relation til en forælder og at denne så pludselig går tabt.

Lovgivningen (Forældreansvarsloven, Barnets Lov og Folkeskoleloven) anno 2026 definerer ikke hvad man særligt skal være opmærksom på som voksen i forbindelse med tab af forælder kontakt og om der påhviler de tilbageværende voksne særlige eller anderledes ansvar for børn i disse situationer.

Specialet bygger på en kvalitativ undersøgelse og sætter særligt fokus på børnenes egne oplevelser af at miste kontakten. Der forsøges at opnå en forståelse af den daværende hændelse og tiden lige efter, hvilket der gøres igennem semistrukturerede livsverden interviews.

Specialet undersøger også, hvordan den øvrige familie, samt de fagpersoner der er omkring barnet, håndterer situationen herunder hvordan informanterne oplever støtte og omsorg fra disse voksne.

Specialet anvender et filosofisk hermeneutisk videnskabsteoretisk ståsted (Gadamer), hvorfor der bliver bragt en del forforståelser i spil undervejs i analysen. I øvrigt bliver Øyvind Kvellos perspektiver brugt som opgavens primære analytisk blik, koblet sammen med enkelte andre forskere (Hanne Warming og James William Worden) for på den måde at bringe frem, hvilke udfordringer det kan have for et barn at miste kontakten til en forælder. Ligeledes forsøger jeg, igennem specialet at vise, hvilken betydning de professionelle voksne kan få for barnet.

Problemfelt

I Danmark anno 2026, er der mange sociale anliggender, som vi har fokus på. Det værende alt fra trivsel i folkeskolen (Undervisningsministeriet, 2026) til hvordan vi afhjælper psykiske vanskeligheder (Psykiatrifonden, 2026) men også sociale begivenheder som dødsfald i nærmeste familie (Sorgcenter, 2026).

Tendensen de senere år har været, at vi taler mere og mere om det der ”rør sig” hos den enkelte. Emner som angst og ensomhed har fået stor opmærksomhed i medierne. Folk medvirker i programmer som Go’ Morgen Danmark for at tale om disse personlige emner, måske i håbet om, at kunne hjælpe andre i samme situation eller måske få sat emnet på den politiske dagsorden (Live, 2026).

Hvad der derimod ikke fremhæves i den offentlige debat er, når en forælder ikke længere opretholder kontakten til sit barn under 18 år.

Ved en overordnet google-søgning af interesseområdet a’la ’børn der ønsker kontakt med en forælder, men ikke kan få den’, finder man meget få artikler om netop det emne. Den ene kommer fra Berlingske Tidende og blev udgivet tilbage i august 2020. Her blev en gruppe fagpersoner i fremtrædende arbejdspositioner interviewet, om netop brud mellem forældre og børn (Almbjerg, 2026). Det fremgår af artiklen, at Børns Vilkår somme tider modtager henvendelser fra børn, der er blevet forladt efter en skilsmisse.

””Der er børn, der direkte får at vide, at far f.eks. kun vil have kontakt med deres storebror. Andre gange er kontakten bare stoppet uden forklaring”” (Almbjerg, 2026).

Ifølge artiklen oplever Det Nationale Sorgcenter, også at blive opsøgt af disse børn, når den forælder der forlod dem ikke længere lever. Men det børnene vil tale om, er ikke at vedkomme er gået bort, men tiden efter, at forælderen tog afsked med familien.

””Når dine forældre dør, er der en sorg, der er til at tage og føle på. Alle forstår den eller prøver at forstå den. Når en forælder udebliver, opstår der en uvished, der kan give forskellige former for angst og dårligt selvværd (...)”” (Almbjerg, 2026).

I mit arbejdsliv som socialrådgiver er det også et fænomen jeg er stødt på. Da jeg arbejder i en børn- og familieafdeling, er der som ofte også andre problematikker for den pågældende unge, som synes lettere at tage fat på som fagperson, formentlig fordi de er mere iøjnefaldende. Selve den brudte kontakt med forælderen bliver sjældent fremhævet som det primære problem, hvis det overhovedet

bliver nævnt i andet end en bisætning. Det er til trods for, at man ved fra forskning at børn der mister kontakten til en forælder, er i større mistrivsel end dem for hvem forældrene ”bare” er blevet skilt (Reiter, Hjørleifsson, Breidablik, & Meland, 2013).

Et socialt problem?

Der er flere forskellige definitioner på, hvad et socialt problem er. Peter Bundesen skriver indledningsvis i bogen ’Sociale problemer’

”Hvad der bliver anset som sociale problemer, afhænger af de gældende samfundsmæssige interesser, normer og værdier. (...) De uønskede sociale livssituationer, som det politiske system i Danmark typisk har påtaget sig et ansvar for, er sociale forandringsprocesser, omsorg og forsørgelse” (Bundesen, Bøggild Christensen, & Rasmussen, 2015, s. 24-27)

Bundesen fremhæver, at sociale problemer kræver politisk handling og dermed også politisk løsning.

På den baggrund vil der derfor være et gennemgående juridisk blik igennem specialet. Det interessante er her, hvordan vi i Danmark ser på fravalg af kontakt med barnet hvis det overhovedet er noget vi forholder os til.

Med udgangspunkt i de tidligere citater lader det jo netop til, at nogle børn mangler omsorg og potentielt står overfor at udvikle sociale udfordringer, både her og nu men også hen over tid.

Det er derfor også interessant at kigge på, hvordan vi som samfund ser på dette fænomen når vi nu har en lovgivning, Barnets Lov, hvor der i formålsparagraffen blandt andet står

” § 2. Hjælp og støtte efter denne lov skal iværksættes med henblik på at sikre, at børn og unge, som har behov for særlig støtte, kan opnå de samme muligheder for omsorg, læring, personlig udvikling, trivsel, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Hjælp og støtte kan også iværksættes med henblik på at lette den daglige tilværelse og forbedre livskvaliteten for barnet, den unge eller familien”. (Boligstyrelsen, 2023).

Selv om barnets lov er trådt i kraft længe efter, at dette speciales informanter er blevet voksne, så tages den med fordi, at indholdet i formålsbestemmelserne er videreført fra tidligere lovgivning.

I bogen ’Sociale problemer’ henviser Bundesen også til Earl Rubington og Martin Weinbergs definition på hvad et socialt problem er

”Et socialt problem er en påstået situation, som er uforenelig med værdierne hos et betydeligt antal personer, som er enige om, at handling er nødvendig for at ændre situationen” (Bundesen, Bøggild Christensen, & Rasmussen, 2015, s. 30)

Denne definition stemmer mere overens med dette emne da det er mit indtryk, at det ikke at opretholde kontakten til sit barn er en situation, der er uforenelig med store dele af befolkningens værdisæt. Til trods for det, kræves der ikke handling for at ændre tingenes tilstand.

Det giver anledning til at stille spørgsmålet, om det slet ikke er en udfordring for disse børn og unge, ikke at have kontakt med den ene forælder. Omvendt er der ting der peger i andre retninger, eksempelvis i den tidligere nævnte artikel hvor Preben Engelbrekt fra Det Nationale Sorgcenter siger

””Børn, der forlades af en mor eller far, er udsat for et massivt svigt. Hvis jeg sætter det på spidsen, så kan man sige, at uvisheden er værre end ved et dødsfald (...)”” (Almbjerg, 2026).

Ligeledes skriver en 14-årig pige ind til Børnetelefonens brevkasse, at hun ikke forstår, hvorfor hendes far ikke vil hende længere. Det relativt korte brev bærer præg af stor frustration og mange spørgsmål der blandt andet også handler om, om det mon er hende der er noget galt med

”(...) Jeg hader ham for det! Hvorfor hvad har jeg gjort! Hvad er der galt med mig! Jeg var hans første barn og hvad er der med mig, han har stadig sine to andre børn min lillebror og lillesøster, og ik mig! (...) Hvordan kan man bare gå fra sigt barn” (Børnetelefonen, 2026).

De ovenstående citater leder tankerne hen på den sidste definition på et socialt problem, som vil blive præsenteret her i afsnittet, nemlig den finske sociolog, Erik Allardts *skandinaviske velfærdsteori* som nok mere er et begreb end en definition.

Som Morten Ejrnæs og Merete Monrad skriver i bogen 'Socialt arbejde – teorier og perspektiver' handler begrebet om at menneskets muligheder for behovsopfyldelse betyder meget for, om man kan definere hvorvidt der er velfærd i et samfund.

Det er altså ikke en entydig definition men i stedet en tankeramme der går på, at det modsatte af velfærd tit er li' med sociale problemer. Allardt fremhæver det 'at have', 'at elske' og 'at være' – som dimensioner af velfæld. (Guldager & Skytte, 2013, s. 54-55).

Motivationen til at undersøge emnet er altså opstået ud fra mine foreløbige indsigter omkring, hvordan disse børn og unge reelt oplever det, ikke at have kontakt til en forælder længere, som de ellers ønsker at have i deres liv. Forældre-barn forholdet er, for langt de fleste, et af de mest

indflydelsesrige og længste sociale bånd, vi som mennesker har. Derfor er det spændende at undersøge hvad konsekvenserne er, når båndet brydes før tid og når bruddet er uønsket for barnet.

Som man kan se, er det udelukkende negative udsagn jeg foreløbig har fundet frem til.

Der er dog en åbenhed for, at det at miste kontakten til en forælder ikke behøver være dårligt.

Jeg vil i dette speciale blive klogere på emnet ved at møde personer der har stået i ovenstående situation. Hensigten er at være så åben som muligt, over for deres oplevelser men samtidigt også være bevidst om mine egne forforståelser, som blandt andet er opstået ud fra den nævnte artikel, og som også er bakket op af mine egne arbejds erfaringer.

Det sociale arbejde

Kigger man på International Federation of Social Works (IFSW)'s definition af hvad socialt arbejde er, skriver de

“Social work is a practice-based profession and an academic discipline that promotes social change and development, social cohesion, and the empowerment and liberation of people. Principles of social justice, human rights, collective responsibility and respect for diversities are central to social work. Underpinned by theories of social work, social sciences, humanities and indigenous knowledges, social work engages people and structures to address life challenges and enhance wellbeing” (IFSW, 2026).

Definitionen er bred men nævner blandt andet 'social cohesion' hvilket jeg oversætter til det danske 'samhørighed', og hvilket vi ifølge definitionen forsøger at fremme med socialt arbejde. Der nævnes i øvrigt kollektivt ansvar og afslutningsvis skrives der at socialt arbejde *“engages people and structures to address life challenges and enhance wellbeing”*

Ifølge IFSWs definition på socialt arbejde, kunne noget derfor tyde på, at der er en opgave samfundet ikke får løftet, hvad angår den nævnte målgruppe.

Jeg vil i dette speciale forsøge at fremlægge de nærmere problemer der kan være for barnet ved at miste kontakten til en forælder, da jeg er nysgerrig på hvorfor vi ikke lader til at bemærke denne gruppe af børn i det sociale arbejdes felt.

Problemformulering

På baggrund af mine sparsomme erfaring og den tilsvarende sparsomme litteratur, begynder jeg med en arbejdsproblemformulering, som jeg også bygger mine interviewspørgsmål på. Den lyder således: *Hvordan opleves den manglende kontakt til en forælder for den unge?*

På baggrund af den viden jeg efterfølgende opnåede via mine interviews er jeg endt med at arbejde med en overordnet problemformulering, som er stort set enslydende, nemlig:

Hvordan opleves en forælders afbrudte kontakt for et barn?

Jeg vil i øvrigt arbejde med nedenstående underspørgsmål:

- Hvilke konsekvenser får det for barnet at miste kontakten?
- Hvad gør de voksne i barnets netværk?
- Hvordan stemmer forpligtigelserne i lovgivningen overens med de oplevelser informanterne har haft?

Afgrænsning

Jeg har valgt at interviewe voksne, som i deres barndom har mistet kontakten til en forælder. Specialet er et forsøg på at gøre gældende, at tabet af forælder kontakt har været et potentielt problem i en årrække og fortsat kan være det, den dag i dag.

Der er så vidt mulig forsøgt at gøre brug af lovgivning der var aktuel da informanterne var børn, men formålsparagraffen fra Barnets Lov er også taget i brug. Dette fordi, at målsætningen om at ville drage omsorg for børn ikke er ny, men videreført fra tidligere lovgivning.

I begyndelsen søgte jeg også efter forældre der ikke var i kontakt med deres barn/børn længere. Da dette viste sig at blive for svær en opgave at indhente deres erfaringer, blev omdrejningspunktet for specialet udelukkende, at få børnenes perspektiver frem.

Jeg har derfor ikke inddraget forældre, øvrig familie eller fagpersoner i specialet men blot beskrevet disse ”udefra”.

Der tages ikke højde for, hvorvidt interviewpersonernes forældre lige er blevet skilt eller om de aldrig har indgået i parforhold.

Litteraturgennemgang

Forud for at kunne skrive analysen i dette speciale, har jeg forsøgt at finde allerede eksisterende forskning på området. Til trods for at samlivsophør er hyppigt forekommende i Danmark, så er det meget svært at finde forskning i børns oplevelse af, at miste kontakten til en forælder.

Af den årsag ser jeg mit speciale have en solid eksistensberettigelse. Det har dog kompliceret arbejdet fordi jeg ikke har kunne "læne mig" op ad allerede skrevne artikler.

Den forskning jeg har fundet frem til, er derfor også omhandlende nogle forskellige emner relateret til de fund jeg har gjort mig i empirien. Et par enkelte artikler har også handlet om tab af forælder kontakt.

I dette afsnit vil jeg forsøge at forklare, hvordan jeg har søgt efter emnet og hvad jeg har fundet frem til. Jeg vil i øvrigt kort nævne min inklusions-og eksklusionskriterier. Det er også vigtigt at nævne, at da jeg arbejder induktivt, er der søgt efter litteratur af flere omgange og der er undervejs opstået nye søgestrengene, i takt med at jeg har fået nye viden.

Bred søgning

Som allerede skrevet i problemfeltet, var det allerførste jeg gjorde at lave en hurtigsøgning på Google, som jeg ikke kan huske den korrekte ordlyd af. I sætningen indgik ordet 'afvist' hvilket jeg siden har valgt at undlade at bruge, fordi jeg reelt ikke kan vide, om barnet føler sig afvist.

Via den søgning kom der kun et enkelt relevant resultat op, nemlig den omtalte artikel fra problemfeltet.

Jeg har efterfølgende lavet en ny hurtigsøgning på Google og denne gang skrevet 'børn forladt af forælder' velvidende at det kan lede tankerne hen på hittebørn eller problematikker vi ikke umiddelbart kender til i Danmark.

På denne søgning kom der er en del hjemmesider frem som privatpraktiserende psykologer stod bag.

De skriver noget om den udfordring det kan være når en far forlader familien, og hvordan de som psykologer så kan hjælpe.

I øvrigt kommer der sider frem om forældre fremmedgørelse, dødsfald i familien, voksne børn der bryder med deres forældre osv.

Kun et enkelt facebook-opslag på 'Forenings Far's side, skrevet af en anonym bruger for over et år siden, viser en forælder der spørger efter råd/hjælp fordi vedkomne står alene med et barn på 7 år,

efter den anden forælder har frasagt sig kontakt.

Der ligger ellers to enkelte reddit-tråde fra USA, hvor en mor spørger andre hvordan hun får faderen til børnene til at ville se dem samt en tilsvarende 'tråd', fra en far der står alene med sine to børn.

Det er svært at afgøre troværdigheden af ovenstående opslag.

PICOC-modellen

Til brug for litteratursøgningen har jeg benyttet mig af PICOC-modellen (Olesen & Monrad, 2018, s. 64-65). For at kunne besvare problemformuleringen har det været relevant at søge efter målgruppen og hvilken indsats der er gjort overfor dem. Der er derfor taget udgangspunkt i de relevante temaer fra meningskondenseringen.

Jeg har særligt brugt Primo, Google Scholar, ResearchGate og Research Portal Denmark hvor jeg startede med at bruge nøgleord som 'afvist', 'fravalgt', 'sorg', 'efterladt', 'afvisende forældre', 'manglende kontakt' og 'tab af forælder' (samme ord er forsøgt på engelsk). Jeg har i øvrigt forsøgt mig med forskellige "søgestreng" som har heddet;

- youth AND "loss of parental contact"
- youth AND "missing parental contact"

Der kommer ikke noget videre frem på ovenstående ord eller søgestreng. I det hele taget har det været meget svært at finde materiale der udelukkende behandler 'tab af forælder kontakt' som emne.

Jeg prøvede herefter at slette ordene 'youth AND' velvidende at det kunne bringe materiale frem der ikke var relevant for besvarelsen af min problemformulering. Dette gav dog ingen hits.

Jeg har også prøvet danske søgestreng som;

- Professionelles betydning for udsatte børn
- Manglende forælder kontakt
- Forladte børn
- Afbrudt kontakt med et barn
- Konsekvenser for barnet at miste kontakten til en forælder
- Forælder der frasiger sig kontakt
- Familien som beskyttende faktor

Nogle af ovenstående søgestrengene er opstået undervejs i analysen, i takt med, at nye fund er dukket op.

Jeg har i øvrigt hentet inspiration til videre søgning i mine fagbøger og i pensum.

På søgemaskinerne har jeg i øvrigt forsøgt at ”gå en anden vej” og søge efter forfattere som jeg tænkte kunne have skrevet om emnet i den eller anden form. Der er, blandt andet, blevet søgt efter Kari Killén, Svend Brinkmann, Alan Køster, Ditte Winther-Lindqvist, Idamarie Leth Svendsen, Edward Kruk, May Britt Drugli, Morten Nissen.

Da det har været udfordrende at finde nogle helt konkrete artikler, har det ledt mig til at kontakte forskellige instanser som kunne ligge inde med viden.

Derfor har jeg haft kontaktet Familieretshuset, Danmarks Statistik og VIVE (Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd) men også enkelte fagpersoner, herunder Hanne Warming samt to psykologer i Norge, for at hører om de kunne være behjælpelige.

En af Familieretshusets specialkonsulenter skrev tilbage, at det er en underbelyst problematik, men kendte kun til nogle artikler relateret til trivsel hos voksne, der havde manglet kontakt med en forælder i opvæksten.

Da VIVE eller Danmarks Statistik ikke havde beskæftiget sig med problemstillingen, var kontakten med dem ikke nogen hjælp og det har gjort min substantielle viden ret lille. Jeg har derfor, som meningskondenseringen af data skred frem, måtte udvælge temaer som jeg i stedet har forsøgt at finde litteratur om. Ét af temaerne har været relationen mellem barn og skolelærer.

Inklusion- og eksklusionskriterier

I begyndelsen af søgeprocessen havde jeg en del eksklusionskriterier. Artiklerne skulle omhandle børns egne oplevelser, børnene skulle være bosiddende i Skandinavien og artiklerne kunne ikke være fra før år 2000.

I takt med, at jeg har fundet ud af at der er meget sparsom litteratur har jeg måtte gå på kompromis med disse kriterier.

Inklusionskriterier:

- Børn og unges oplevelser i alle aldre (0-18 år)
- Artikler om personales erfaringer med disse børn og unge (både skole og daginstitution)
- Artiklerne kan omhandle børn i hele den vestlige verden
- Sproget er underordnet

- Årstal for udgivelse kan gå ned til 1990 og frem til i dag

Eksklusionskriterier

- Artiklerne kan ikke handle om forælder fremmedgørelse
- Artiklerne kan ikke udelukkende handle om udsatte børns læringsmuligheder
- Artiklerne kan ikke tage udgangspunkt i børn med udviklingshæmning
- Artiklerne kan heller ikke handle om børn der bor i lande der har en markant anden struktur eller andet samfund end Danmark

Resultater

Nogle af mine søgestrengte har givet rigtig mange hits. Der er derfor sorteret i artiklerne ved at læse abstract.

Artiklerne har været produceret på forskellig vis. Én er et longitudinelt studie, mens en anden artikel baserer sig på nogle enkelte interviews osv. Artiklerne kommer fra Skandinavien, USA og England.

[Impact of divorce and loss of parental contact on health complaints among adolescent](#)

Simone Frizell Reiter, Stefán Hjörleifsson, Hans-Johan Breidablik, Eivind Meland (Reiter, Hjörleifsson, Breidablik, & Meland, 2013), har skrevet en artikel hvor de blandt andet ønsker at undersøge, om unge mennesker er i større mistrivsel efter skilsmisse hvis de også mister kontakten til en forælder. De finder, at skilsmisse i sig selv ikke har ret stor sammenhæng med psykiske udfordringer for børn, hvorimod tab af forælder kontakt ser ud til at have indvirken på trivsel og psykisk velbefindende i langt højere grad. I øvrigt viser studiet noget om, at forælder opbakning er en beskyttende faktor. Artiklen er relevant for dette speciale, netop fordi det handler om tab af kontakt og de effekter det kan have. Samtidig understreger den også, hvor vigtigt det er at have kontakt til begge forældre efter skilsmisse.

[Betydningen af relationer for børn og unges velvære](#)

Silje Bjørklund Grøterud (Grøterud, 2019) skriver en kort artikel om, hvilken betydning det relationelle har for unge menneskers udvikling. Artiklen bygger på interviews med tre unge der enten er droppet ud af skolen, eller udsatte på anden vis. Undersøgelser viser nemlig, at stærke relationer kan agere beskyttende faktor. Med stærke relationer menes også relationer til forældrene,

hvilket gør at artiklen har været brugbar i dette speciale fordi der er gjort en del ud af at belyse beskyttelses- og risikofaktorer.

Studiet finder at unge med svage relationer oftere føler sig ensomme eller har andre mentale udfordringer. Derfor bør man være ekstra opmærksom på de unge i skolesammenhæng, også fordi det her kan give mening at arbejde med deres relationer til både jævnaldrende men også voksne.

Pædagogers kompetence og arbejde med socialt udsatte børn i daginstitutioner

Karen Elisa Petersen (Petersen, 2009) skriver en sammenfattende præsentation af sit Phd-projekt som fokuserer på professionelle pædagogers arbejde med socialt udsatte børn, i Danmark og hvilke kompetencer det kræver. Hun finder blandt andet, at pædagogerne får erfaring gennem selve det praktiske arbejde med de udsatte børn og at deres viden ikke kun beror på teori. Det er interessant for dette speciale fordi, at det kunne tyde på at skolelærerne ikke altid ved hvad de skal stille op med børn, der ikke længere har kontakt med en forælder. I øvrigt lader det også til, at pædagogerne i artiklen skelner imellem deres indsatser således, at der differenseres mellem lovgivningen som én ting og så det relationelle omsorgsarbejde som er noget andet.

Det samme skel ses skolelærerne i dette speciale at lave, da de eksempelvis fokuserer på at give omsorg i stedet for at underrette myndighed.

Artiklen er relevant fordi den siger noget om fagpersoners betydning for børn, som har risikofaktorer omkring sig.

Key factors for child participation – an empowerment model for active inclusion in participatory processes

Rita Karoline Olsen (Olsen, 2023) har skrevet en artikel som omhandler hvordan børn kan få større indflydelse på eget liv, igennem empowerment. Rita skriver, ligesom Hanne Warming, at børn tit deltager på de voksnes præmisser.

Olsen har også udviklet en teoretisk model for, hvordan man lykkes med at få børn til at føle sig 'empoweret'. Det handler blandt andet om, at de skal have information på et niveau der passer til deres alder men også, at de skal have mulighed for at deltage – altså give udtryk for egne tanker og følelser. De skal i øvrigt støttes i dette af de voksne.

Artiklen passer derfor godt ind i dette speciale, da afsnittet om empowerment netop prøver at belyse noget af ovenstående.

Developmental trajectories of teacher-student relationships and longitudinal associations with children's conduct problems from Grades 1 to 12

Idean Ettekal og Qinxin Shi (Ettakal & Shi, 2020) har lavet et studie med 784 børn fra USA der allerede var fagligt udsatte da de kom i skole. Studiet undersøger hvordan lærer-elev forholdet udvikler og forandre sig, op igennem skolegangen fra 1. klasse til gymnasiet. Den viser også hvordan kvaliteten af relationerne mellem børn og lærere har betydning for børnenes adfærdsmæssige og sociale udvikling. Artiklen er vigtig for dette speciale fordi den siger noget om, at lærer-elev forholdet ikke kun har betydning i en undervisningssammenhæng. Den beskriver også hvordan en skolelærer kan være en beskyttende faktor for et barn der er udsat, og at en god relation til læreren har betydning for barnets udvikling og trivsel. I øvrigt viser studiet, at lærer-elev kontakt og dermed den omsorg barnet kan få fra en lærer, falder jo ældre barnet bliver pga. forskellige faktorer.

Videnskabsteori

Videnskabsteori er så at sige, den linse man ser og undersøger sit emne igennem. Det er derfor hensigten kort at introducerer læseren til undersøgelsens videnskabsteoretiske ståsted hvorfra problematikken er anskuet og hvor igennem fundene efterfølgende er bearbejdet.

Hermeneutik

Det moderne hermeneutikbegreb har sine rødder langt tilbage, i den græske kultur og filosofi. Her så man at en dommer ikke blot skulle fortolke loven korrekt, men også kunne mestre at fortolke den konkrete situation. Dette princip blev overtaget af andre ”lærde”, og sidenhen af forskellige filosoffer og teologer, eksempelvis Friedrich Schleiermacher (1768-1834). Man er derved blevet enige om, at et menneskets fortælling om livet kan gøres til genstand for fortolkning (Järvinen & Mik-Meyer, 2017, s. 127-134). I den forlængelse blev der også udarbejdet metodologiske redegørelser for skellet mellem samfundsvidenskab og naturvidenskab.

Overordnet, betegnes hermeneutik som en fortolkningsvidenskab som har det formål at forsøge at forstå hvordan vi som mennesker, på baggrund af bestemte oplevelser, perspektiver med videre, forstår fænomener, begivenheder og tilskriver hændelser mening (Järvinen & Mik-Meyer, 2017, s. 154-156).

For at bearbejde undersøgelsens data har jeg valgt at gøre brug af en af de hermeneutiske tilgange og på den måde drage nytte af mine nye forforståelser der er opstået på baggrund af de interviews jeg har foretaget.

Filosofisk hermeneutik

Den tyske filosof Martin Heidegger (1889-1976), mente ikke at fortolkeren står udenfor eller overfor den verden han gerne vil fortolke. Han var meget inspireret af Edmund Husserls fænomenologi, som han tilpassede og på den måde videreførte. Han mente, at mennesket altid er en del af den verden, det er i, og at man ikke kan stille sig uden for den. Han mente ikke, at det er korrekt, at mennesket kan sætte sine forforståelser i parentes, men i stedet at vi reflekterer over vores egen væren i verden og dermed formulere en "forståelse af verden" som vi ellers er kastet ind i.

Heidegger havde en elev, en anden tysk filosof, Hans-Georg Gadamer (1900-2002). Gadamer kritiserede positivismen samt metodehermeneutikken fordi han ikke mente, at vejen til sand

erkendelse var en "metodevej". Gadamer lod sig blandt andet inspirere af Emmanuel Kant, som mente at mennesket er udstyret med en fornuftsevne, der gør det i stand til at orientere sig frit i verden. Han mente også, at mennesket altid er indskrevet i en verden, det ikke selv er herre over. Gadamer videreførte Heideggers tanker som var, at mennesket aldrig helt kan se verden eller sig selv udefra.

På den måde opstod filosofisk hermeneutik (Juul & Pedersen, 2012, s. 121-124).

Fordomme og forforståelser

Gadamer mente at forskeren medbringer fordomme i sin forståelsesproces uanset om han vil det eller ej. Han så fordommen som noget positivt, og som en forudsætning for at man overhovedet kan stille spørgsmål. Ordet fordom kan altså både forstås positivt og negativt og betyder i den her sammenhæng altså ikke, at man har truffet en negativ dom over andre, som man ellers skulle tro, når man hører ordet. Alligevel mente Gadamer dog også, at fordomme kan ligge i det ubevidste, og på den måde være svære at vide hvorvidt de bidrager positivt eller negativt til det man undersøger (Juul & Pedersen, 2012, s. 121-124).

Det er nødvendigt med jævne mellemrum at teste sine egne fordomme, ved at sætte dem i spil med de erfaringer man gør sig, for på den måde at sikre, at de stadig er relevante. Her må fortolkeren være åben overfor det nye der sker og viser sig. Gadamer ophøjer selve samtalen som midlet til at forstå den anden. Der er altså en åbenhed men uden at man "udsletter" sig selv og fuldstændig overgiver sig til den andens forståelse af det oplevede (Juul & Pedersen, 2012, s. 124-128).

Ud af disse føromtalte ubevidste fordomme, udspringer forforståelsen som værende den "forudgående forståelse" som Nils Gilje skriver i det citerede kapitel.

De undersøgelser som de samfundsvidenskabelige forskere laver, bygger altså på forforståelser som er betinget af den tavse viden, teori, praktiske færdigheder og andet, som man kommer med i forvejen, og kan i øvrigt også være det der hjælper den enkelte, med at få adgang til feltet (Järvinen & Mik-Meyer, 2017, s. 134-139).

Horisontsammensmeltning

Gadamer omtaler sammensmeltningen af forforståelser og fordomme, men også den enkeltes kultur og historie, som en horisont. Dele af horisonten kan der opnås et bevidst forhold til, men det er ikke muligt, at overskue den fuldstændigt. Horisonten forandrer sig over tid, og har som sådan ikke en fast grænse. Pointen er, at man, når man studerer et vist emne, ser på emnet ud fra sin egen horisont,

ligesom ens informant gør det samme. Når man forstår verden ud fra modpartens horisont, mener Gadamer, at der er tale om en såkaldt 'horisontsammensmeltning' (Järvinen & Mik-Meyer, 2017, s. 134-139). Hele omdrejningspunktet i horisontsammensmeltningen er dialogen mellem, i det her tilfælde, forsker og informant. Det er her erkendelsen opstår, men også her horisonterne kan forandre sig og give anledning til nye refleksioner og nye forforståelser (Juul & Pedersen, 2012, s. 124-128)

En "ny" hermeneutisk cirkel

De sidste linjer i ovenstående afsnit leder tankerne hen på den hermeneutiske cirkel, som er kendetegnede for hermeneutikken. Den hermeneutiske cirkel går kort og godt ud på, at man søger/opnår ny viden på baggrund af sine forforståelser. Hver gang dette er lykket, går man ud og undersøger på ny, ud fra ens nye viden, for atter at blive klogere og dermed få nye forforståelser.

I den filosofiske hermeneutik er det imidlertid lidt anderledes. Som Søren Juul beskriver det i bogen Samfundsvidenskabernes videnskabsteori – en indføring:

"Der er tale om en ny udgave af den hermeneutiske cirkel, som i den filosofiske hermeneutik drejer sig om den stadige pendling mellem forskerens fordomme og de nye erfaringer fra den sociale virkelighed, som aktiveres, når fordommene bringes i anvendelse i konkrete undersøgelser" (Juul & Pedersen, 2012, s. 124-128).

I ovenstående proces er det vigtigt, at forskeren, som allerede nævnt, er åben overfor de nye erfaringer og forståelser der måtte komme og derved også villig til at lære nyt.

Netop villigheden til at forholde sig åben overfor fænomenet, men også informanternes horisont var det der gjorde, at jeg valgte at lade mig inspirere af fænomenologien i begyndelsen af undersøgelsen, hvilket man vil kunne læse mere om i metodeafsnittet.

Egne forforståelser

Undervejs i analysen vil der blive skrevet nye forforståelser ned, efterhånden som de opstår. Men inden specialets begyndelse har jeg også nogle forforståelser, som jeg her vil vise:

- Det er som oftest far der forlader familien
- Det er altid i forbindelse med skilsmisse
- Man kender som regel årsagen til at kontakten ophører (får for eksempel ny familie)
- Det behøver ikke være negativt for barnet at miste kontakten

- Barnet kender andre i samme situation
- Barnet har stadig kontakt til fars familie
- Som fagperson tæt på barnet ved man noget om emnet, og ved hvordan man skal spørge ind
- Kontakten stopper ikke fuldstændig, da man stadig ses til enkelte begivenheder om året, eller måske har skriftlig kontakt en sjælden gang i mellem

Metode

Kvalitativ tilgang

Kvalitativ tilgang vil sige, at man opnår viden om forhold der almindeligvis er svære at ”måle og veje”. Kvalitativ tilgang er altså en overordnet fællesbetegnelse for en række forskellige metoder, som man kan bruge til at undersøge det emne man finder interessant (Aarhus Universitet, 2026). Mere konkret vil det sige, at når man arbejder kvalitativt så prøver man at forstå sine informaners perspektiver og hvordan de selv opfatter de fænomener som de ser og oplever. Efterfølgende kan man lave analyser på den indhentede data. Her går det dog ikke ud på at gengive fortællingen fuldstændig som den er fortalt af, eksempelvis en informant. Men i stedet lave nogle analytiske fortolkninger af disse. (Järvinen & Mik-Meyer, 2017). Eller som Nanna Mik-Meyer og Margaretha Järvinen også skriver

”Kvalitativ forskning undersøger, hvordan mening bliver skabt, forhandlet, opretholdt eller forandret i specifikke kontekster” (Järvinen & Mik-Meyer, 2017, s. 9-17).

Min hensigt med projektet er ikke at gøre status over hvor mange der hvert år mister kontakten til en forælder. Derimod er det selve oplevelsen for den enkelte der skal fremhæves og derfor vurderede jeg, at den kvalitativ forskningstilgang måtte være den mest relevante.

Da jeg ønsker at forholde mig fuldstændig åben over for feltet, har jeg valgt at gå induktivt til værks.

Den induktive tilgang stammer helt tilbage fra det 17. århundrede hvor englænderen, Francis Bacon mente, at den rigtige måde at opnå sikker viden på var, at starte med at få erfaringer ved at observerer flere konkrete tilfælde og i den forbindelse indsamle data (Quinton & Marguerite, 2026). Teori og begreber er altså ikke en styrende del af arbejdet, men optræder først senere, når empirien er indhentet.

Når jeg skriver at jeg arbejder induktivt, mener jeg, at jeg på forhånd ikke har forholdt mig til et eneste teoretisk ståsted, udover videnskabsteorien. I stedet vil jeg undersøge, hvad det empiriske data viser mig, for på den måde, at blive klogere på emnet (Olesen & Monrad, 2018, s. 150-151). Derfor venter jeg med at kvalificere mit teoretiske blik, til alt empirien er indsamlet.

Bacon skriver også om ”idoler”, som i bund og grund handler om menneskets naturlige tilgang til at se mønstre i det vi kigger på, have fordomme osv (Quinton & Marguerite, 2026) .

Den induktive tilgang skal hjælpe os til at se fænomener på trods af disse idoler.

Ikke desto mindre, står der i nyere tekster også beskrevet, hvordan man som regel har 'forforståelser' som er nogle bestemte antagelser forud for det induktive arbejde, men at man alligevel undlader at gå til feltet med præcise undersøgelsesspørgsmål eller faste hypoteser (Guldager, 2015).

Da det er mit ønske, først og fremmest er at hører informanternes egne fortællinger og egne tanker om de oplevelser de har haft, har jeg i den forbindelse fundet hjælp i fænomenologien. Som Lene Tanggaard skriver i et kapitel i 'Kvalitativ analyse'

"Fænomenologi kan både beskrives som retning og en metode, en stil og en tænkemåde, der anvendes i mange sammenhænge, lige fra kunst til mere videnskabelige felter" (Järvinen & Mik-Meyer, 2017, s. 81-82)

Fænomenologien stammer tilbage fra begyndelsen af 1900-tallet, hvor Edmund Husserl formulerede retningen som omhandlende bevidsthed og oplevelse (Kvale & Brinkmann, 2009). 'Fænomenologi' betyder "læren om det der viser sig for os". Her findes der altså ikke en virkelighed som er fuldstændig objektiv, og heller ikke en sondring mellem verden som den viser sig for os eller verden som den "er i sig selv". I stedet kan man sige, at det er en form for filosofi om de fænomener vi hver især kan få øje på (Juul & Pedersen, 2012, s. 65-66). Eller som det også beskrives mere konkret af Søren Juul i et af hans kapitler om fænomenologi

"Fænomenologi hævder som sagt, at den verden, der fremtræder for os, er den eneste virkelige verden" (Juul & Pedersen, 2012, s. 66-68)

Den fænomenologiske retning har derfor været i mit baghoved under mine interviews, og har også bidraget til måden, jeg har formuleret og stillet spørgsmål på. Her er det vigtigt at nævne et af fænomenologiens kernebegreber, nemlig 'livsverden'. Med begrebet mener Husserl den konkrete verden, vi lever i og dermed tager for givet, men som vi også har en fortrolighed med, blandt andet i vores beslutninger, handlinger og når vi kommunikerer med andre. Livsverden-begrebet kommer så at sige før selve videnskaben og det er her det bliver tydeligt, at fænomenologien netop insisterer på at "lade sig styre" af den virkelige verden. (Järvinen & Mik-Meyer, 2017, s. 83-84). Det betyder også, at forskerens livsverden har betydning for, hvilke fænomener vedkomne får øje på, hvilket eksempelvis kan ses i dette speciales problemfelt.

Mere konkret har det betydet, at jeg har sat mine egne fordomme "i parentes", det som Edmund Husserl også kaldte 'epoché'. Det går ud på at se fænomenet helt fra begyndelsen og på den måde

”neutralisere” den på forhånd definerede indstilling til verden (Juul & Pedersen, 2012, s. 70-76). Dermed har forhåbningen været, at jeg har kunne få ”den rene” oplevelse ud af informanten. Det var altså ikke mig som interviewer der dominerede det der blev talt om i de indsamlede interviews.

Adgang til feltet samt rekruttering af informanter

Fra begyndelsen har det været en bekymring hvorvidt, jeg kunne få adgang til feltet. Grunden til dette var at emnet potentielt kan være sårbart. Selv om der måske kunne sidde nogle og se sig selv bidrage til specialet, er det jo ikke sikkert at vedkomne ville have lyst til det. Det er også en mulighed, at vedkomne finder det for udfordrende at tale om sine egne oplevelser, netop i relation til egen familie. Dette har jeg beskrevet nærmere i det etiske afsnit.

Jeg startede ud med, blot at ”sprede rygten” i håb om, at nogen måske kendte nogen, der ville være behjælpelige. Da det ikke umiddelbart kastede noget af sig, reflekterede jeg over, hvor jeg i så fald skulle kigge efter mine informanter. Dette da jeg blev klar over, at selve det sted man søger efter nogen at interviewe og, måske også finder sine informanter, kan udelukke nogen eller give en ”bestemt type” informanter (Olesen & Monrad, 2018, s. 131-135). Med det mener jeg, at hvis jeg udelukkende søgte informanter igennem mit eget netværk eller igennem min tidligere arbejdsplads (på et kvindeherberg, for hjemløse kvinder), kunne jeg få en mere snæver gruppe mennesker at tale med, eller måske nogen jeg kendte i forvejen, hvilket jeg ikke har været interesseret i. Jeg ønskede, at mine informanter havde så forskellige baggrunde, som muligt da jeg har den forforståelse at det er en hændelse der kan ske for alle typer af mennesker.

Jeg kom frem til, at de fleste personer har oprettet en profil på de sociale medier.

Jeg tog derfor et billede af en plakat og skrev en tekst ind over billedet. Her skrev jeg, at jeg i forbindelse med mit speciale søgte informanter for hvem kontakten med en forælder, i ungdommen var ophørt. Ligeledes skrev jeg, at jeg også gerne ville høre fra den anden part, altså forældrene som ikke længere havde kontakt til barnet.

Jeg ’postede’ herefter billedet på henholdsvis, Instagram, Facebook og LinkedIn. På de første to platforme var billedet udelukkende en ”historie” som forsvandt igen efter 24 timer. På LinkedIn var det et fastgjort opslag som kunne blive liggende. Se bilag 1.

Opslaget fik opmærksomhed, og der kom også to konkrete henvendelser via Instagram og én via Facebook. Her fandt jeg først og fremmest ud af, at jeg ikke havde skrevet i opslaget, at mit fokuspunkt var børn og unge der havde følt sig valgt fra, samt deres forældre. Dem der henvendte

sig kunne nemlig fortælle, at de selv havde afskåret kontakten til en forælder.

Henvendelsen via Facebook var fra en kvinde som havde erfaring med problemstillingen og som derfor blev min første informant.

Opslaget på LinkedIn gav også en henvendelse, men også denne var som de to fra Instagram, altså fra én som havde valgt at opgive kontakten med én/begge forældre, som ung voksen.

Jeg valgte efterfølgende at bede min mor og hendes mand, som begge har meget aktivitet på deres Facebook-profiler, om at dele mit opslag på deres 'væg', således at opslaget altså ikke forsvandt igen.

På den baggrund kom der, inden for det efterfølgende døgn, to henvendelser fra to kvinder som blev mine informanter nummer 2 og 4, da de passede ind i den første del af efterspørgslen. Informant 3 var i mellemtiden dukket op fordi hun havde hørt om mit projekt.

Efter fundet af 4 informanter gik tingene lidt i stå. Der kom simpelthen ikke flere henvendelser. Jeg skrev personlige beskeder rundt til mit netværk på LinkedIn, hvor jeg bad folk dele mit opslag. Det resulterede i 17 delinger, men ikke yderligere henvendelser på den baggrund.

Jeg bad ligeledes et par Facebook-venner mere om at dele mit opslag, men heller ikke dette satte mere skub i tingene.

Forud for mit interview med sidste informant, Freja, gik det op for mig, at jeg kunne gøre brug af 'sneboldmetoden' (Olesen & Monrad, 2018, s. 134) for, måske, at få et par informanter mere.

Sneboldmetoden går ud på, at man forsøger at få kontakt til endnu flere informanter, gennem de informanter man allerede har. På den måde kan man udnytte den kontakt man har, og dermed kan "snebolden af informanter" blive endnu større. Ulempen kan være, at man får informanter der minder meget om hinanden, hvilket jeg jo gerne ville undgå.

Ligeledes involverede jeg en kollega, hvis veninde arbejder på et børn- og ungehjem. Jeg satte hende ret klart ind i, at jeg ikke ville interviewe børn, men måske kendte denne veninde nogle tidligere anbragte der ville hjælpe. Hverken sneboldmetoden eller samtalen med min kollega gav flere henvendelser og jeg konstaterede, at der var gået så meget tid med ovenstående, at det måtte være på tide at komme videre med projektet.

Efter jeg havde fået etableret kontakt til de informanter som medvirker, oplyste jeg dem skriftligt om formatet. Jeg skrev arbejdsproblemformuleringen, og sendte dem spørgsmålene, hvis de gerne

vil have dem. Jeg oplyste om dem også og nogle mere praktiske ting, såsom hvor lang tid der var sat af, hvad samtykket dækkede over, at de altid kunne trække det tilbage og så fremdeles.

Præsentation af informanter

Info	Historie
"Line", kvinde i 30'erne, sygeplejerske	Den første informant hedder Line og er en kvinde i 30'erne der er vokset op i en mellemstor by. Line har gået på uddannelse med min veninde, og så på hendes Facebook, mit opslag om at jeg søgte informanter. Line voksede op hos sin mor med sine fire halvsøskende og så sin far hver anden weekend, ind til hun som 9-årig modtager en SMS fra ham hvori der står, at hun ikke skal komme og besøge ham længere. Herefter har hun haft kontaktet ham én gang lige inden hun skulle konfirmeres. På det møde, inviterer hun ham til at komme i kirken, hvilket han gerne vil. Han dukker dog aldrig op. Siden har hun ikke set ham. Line lever i dag et almindeligt liv med arbejde og sin egen familie. Hun modtager somme tider en fødselsdagshilsen fra sin far på, eller omkring, sin fødselsdag. Det er altid den præcis samme besked, og hun svarer ham aldrig.
"Frederikke", kvinde i slut 20'erne, sundhedsfaglig uddannelse	Frederikke er veninde med én af min mors bekendte, som havde set min mors Facebook-opslag. Den første kontakt var dermed med min mors bekendte, som fik formidlet kontakten videre til selve informanten, Frederikke. Som barn forlod Frederikkes far hendes mor, da hun blev gravid. Frederikkes mor fandt så sammen med en mand, der var bedste venner med hendes biologiske far, hvem hun så fik to yderligere børn med. Derfor oplevede Frederikke, at faderen kom i hjemmet det meste af barndommen, som ven af huset. Det var ikke nogen hemmelighed, at det var hendes far, men det var tydeligt, at han ikke kom der for at besøge hende. De tilbragte aldrig tid sammen. Da Frederikke flyttede hjemmefra og senere flyttede til en anden del af landet, oplevede hun, at han slet ikke tog kontakt, hvilket hun ellers håbede på det første lange stykke tid. Frederikke har i forvejen en storebror.
"Alma", kvinde i 30'erne, socialrådgiver	Informant nummer tre er Alma, som også er en kvinde i 30'erne. Hun havde hørt om mit projekt igennem fælles fagfæller, og skrev derfor til mig, at hun gerne ville hjælpe. Hun er vokset op lidt udenfor hovedstaden, men der bor

	hun ikke i dag. Alma er datter af en etnisk dansk kvinde og en Irakisk mand som har været udsat for totur i Irak og som sidenhen flygtede til Danmark. På sprogskole mødte han Almas mor, fordi hun underviste i dansk. Almas forældre går fra hinanden da hun er meget lille. I lang tid efter kommer Almas far og besøger både hende og storebroren og samværet er overvejende positivt. Det er dog svært at regne med faderen, som kan komme meget for sent eller helt udeblive fra besøg. På et tidspunkt får faderen en ny kone, med hvem han ender med at få fire børn. Den nye kone vil ikke have, at Alma og hendes storebror er en del af deres liv. I de efterfølgende år, ses Alma derfor med sin far i smug. Hun oplever, at det er hende der skal holde relationen i gang, da det kun er hende der kontakter ham.
”Freja”, kvinde i 30’erne, socialrådgiver	Freja kommer langt fra Hovedstaden. Hun skrev til mig via Facebook, umiddelbart efter min mor og hendes mand havde delt mit opslag. Hun har haft en barndom hvor hendes forældre boede sammen i mange år. Hun har også en storesøster. Hun oplever som 11-årig at hendes far indlægges i psykiatrien for første gang. Efter nogle år, skal hendes forældre skilles. Her gør informantens far det meget klart, overfor hende og søsteren, at de må ”vælge side”. Altså, vil de bo hos deres mor eller ham. Da de fortæller ham, at det valg kan de ikke tage, beder han dem om ikke at komme igen. Det er i dag over 10 år siden, og informanten er stødt tilfældigt på sin far i et supermarked, men har ellers ikke set eller talt med ham siden dengang. Informanten fortæller også, at hun havde en god relation til faderens familie, men at disse blev stillet samme ultimatum, hvorfor hun mistede kontakten til samtlige medlemmer af den side af familien.

Semistruktureret livsverden-interviews

For bedst muligt at få informanternes fortælling frem vurderede jeg, at et semistruktureret interview måtte være den bedste måde at gøre dette på (Kvale & Brinkmann, 2009). Grunden til det er, at det semistrukturerede interview har til hensigt at blive klogere på bestemte temaer hos informanten.

Interviewformen hjælper med at få informantens egen beskrivelser af en given hændelse i deres liv,

som man så derfra kan få nogle fænomener ud af, som man kan fortolke på. Som Brinkmann og Kvale videre skriver i deres bog om interviews, så nærmer denne type interview sig en hverdagssamtale. Forskellen er dog, at samtalen bærer præg af at have en bestemt teknik og tilgang, men også have et formål (Kvale & Brinkmann, 2009).

Teknikken indebærer, at man, med problemformuleringen i baghovedet, udarbejder en form for spørgeguide. Udover spørgsmålene i denne guide, som i øvrigt er inddelt i nogle overordnede temaer, er der i den grad også plads til at der kan opstå nye spørgsmål undervejs således at jeg som fænomenologisk interviewer, bedst muligt får informantens eget perspektiv med. Guiden er derfor en guide, i ordets forstand, så selv om det ved første øjekast kan se meget låst ud, har det været vigtigt for mig at understrege overfor informanterne, at jeg ikke går efter at få lige netop de spørgsmål besvaret.

I stedet er de mere en inspiration til interviewet, og en hjælp hvis samtalen går i stå.

Undervejs er der, qua at interviewet fokuserer på informantens livsverden, også blevet fokuseret på hvad informanten konkret forklarer om de hændelser, som er overgået dem.

Spørgsmålet er i øvrigt formuleret i letforståeligt sprog, for på den måde at gøre det lettere for informanten at forstå, og måske også lettere at komme i tanke om, hvad der skete på det pågældende tidspunkt (Kvale & Brinkmann, 2009).

Fokusset har først og fremmest været på det følelsesmæssige, da det lader til at fylde utrolig meget for den enkelte, på en negativ måde. Det har givet anledning til at reflektere over de konsekvenser det har medført, og hvad man som fagperson, men også som voksen, i det hele taget så stiller op, når man møder børn i de livsomstændigheder.

Tabel til interviewguide

For at få indblik i interviewguiden skal man kigge i bilag 2.

Transskriberingsstrategi

Da transskription er en vigtig del af den kvalitative metode, har jeg fundet det meget relevant men også meget hjælpsomt at bearbejde mine data på den måde.

Det er nemlig transskriptionen der giver mig mulighed for at skabe struktur når de indsamlede data skal bearbejdes ligesom den også giver meget bedre muligheder for, at analyserer i og med, at man har interviewet foran sig og ikke ”i luften” som lyd er (Kvale & Brinkmann, 2009).

Da interviewet allerede har ”mistet” en del af sig selv når det kommer ned på papir, forstået på den måde, at der hverken kan fornemmes kropssprog, stemning i rummet, ironi, toneleje med videre, har det været vigtigt for mig, at transskriberer interviewene så direkte som muligt. Jeg har brugt SDU Ucloud da det er GDPR-sikkert (Syddansk Universitet, 2026). Efterfølgende gik jeg interviewene igennem igen, altså lyttede dem forfra for at sikre, at der ikke var undladt udtryk mv. Dette for at sikre, at alle pointer kom med i korrekt gengivet form.

Nogle vælger måske at få andre til at transskriberer deres interviews. Jeg mener dog det er vigtigt at gøre selv, da jeg på den måde sikre mine informanternes anonymitet men også bliver klogere på min egen interviewstil (Kvale & Brinkmann, 2009).

Da de færdigtransskriberede interviews ikke skal udgives nogen steder, i sin rene form, har jeg ikke vurderet at det har haft betydning, at lave transskriptionskonventioner sådan som Kvale og Brinkmann skriver om i deres Interview-bog (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 203-204). I og med, at jeg kun har talt med fire informanter, kan jeg godt huske om et ord blev sagt med et smil på læben eller ej. Havde jeg derimod skulle lave et longitudinelt studie, hvor man interviewer flere personer over flere omgange, kunne det formentlig have været en hjælp at angive tegn i den skrevne tekst, ligesom det sikkert også er en stor hjælp, hvis man skal læse andres interviews. Lige så vel kunne tegnene også få afgørende betydning, hvis man havde optaget to mennesker have en samtale, eksempelvis en læge og en patient.

Når jeg skriver, at jeg har forsøgt få informanternes ord noteret helt korrekt ned, er der dog få undtagelser. På tidspunkter hvor der er sagt ’øhm’ flere gange, og hvor det forvirrer mere end det hjælper læseren, er disse ord taget ud. Ligeledes er en del gentagelser taget ud, af samme årsag. Det kunne eksempelvis være hvis der blev sagt ”Ligesom der ligesom der”, før sætningen kommer videre. De enkelte tidspunkter hvor jeg har fjernet ord, er det min vurdering at det ikke ”skader” sætningen eller på anden måde skaber forvirring eller fratager sætningen sin oprindelige betydning. Havde det været tilfældet, havde jeg ladet ordene stå.

Der er i øvrigt sat tre punktummer ind, for at symboliserer når informanten er stille midt i en sætning.

Afslutningsvist skal det nævnes, at enkelte udtalelser hvor sproget er brugt forkert er blevet rettet. Dette af etiske hensyn og fordi det heller ikke vurderes at være afgørende at informanten blev citeret direkte for at sige ”den problem” i stedet for ”det problem”, som det i stedet blev rettet til.

Anvendelse af AI i projektet

I nærværende speciale har jeg brugt AI på den måde, at jeg spurgt, om ”den” har kendt til forskere der har skrevet artikler om selve det emne specialet handler om. Her er den kommet med forskellige forslag, som jeg i første omgang blot noterede ned i notaterne på min computer, og som jeg så sidenhen kiggede nærmere på. På den måde hjalp den mig, da jeg så fik nogle konkrete navne at søge efter i databaserne, i stedet for blot at bruge søgeord/streng.

Jeg har omvendt også selv haft kendskab til forskere eller emner der er dukket op undervejs i læsningen. Her har jeg kunne spørge AI (chatgpt.com eller Copilot) hvad den forsker ellers havde skrevet og dermed danne mig et hurtigt overblik over, om det var relevant at gå videre med.

Jeg har dog også måtte erkende, at AI ikke altid oplyser korrekt. Eksempelvis har den sagt at en forsker havde udgivet en artikel som specifikt handlede om ”mit” emne. Ved anskaffelse af artikel blev det tydeligt, at det ikke var rigtigt, men at AI havde baseret sin vejledning på nogle ord i overskriften.

Enkelte gange har jeg spurgt AI om noget overordnet, eksempelvis om man ville karakterisere en skolelærer som værende en del af et barns netværk.

AI har altså lettet mit arbejde i nogle sammenhænge, da den har givet mig en bredere horisont hurtigere end jeg selv kunne have gjort. Omvendt har det også været en hæmsko, da man ikke altid kan regne med hvad den skriver og derfor også kan spille tid ved at skulle ”eftertjekke” om det den siger er rigtigt eller ej.

Etiske overvejelser

Som problemformuleringen lyder, er det børn og unges oplevelser jeg gerne vil undersøge.

Forestillingen om, at skulle interviewe nogle børn eller unge, som jeg ikke kender og som ovenikøbet står i en, for mig at se, kompliceret livsomstændighed giver anledning til at overveje de etiske aspekter.

Som Martin Blok Johansen skriver i sin artikel (Johansen, 2017) om forskningsetik så vil man altid skulle følge nogle retningslinjer i sit arbejde, for på den måde at sikre sin informant grundet det asymmetriske forhold mellem de to parter.

Dette kaldes procedural forskningsetik og handler blandt andet om, at man indhenter informeret samtykke, giver deltagerne mulighed for anonymitet og sikrer dem, at man behandler materialet fortroligt med videre. Ikke desto mindre, skriver Johansen (2017) i artiklen, at nogle forskere ”løber

let hen over”, forstået på den måde, at har man blot skrevet at man følger gældende retningslinjer, så er det sikkert fint. Jeg vil derfor prøve at uddybe hvad jeg mener, når jeg skriver, at jeg har gjort mig nogle etiske overvejelser i forbindelse med udarbejdelsen af dette speciale.

I kraft af, at jeg gerne vil have viden om mine informanternes oplevelser og deres syn på disse, vil det være oplagt at interviewe dem, der har mistet kontakten netop nu. Omvendt vil dette så skulle være børn og unge under 18 år, og i denne fase af livet er man som bekendt ikke selvstændig endnu eller har et liv i eget hjem. Jeg ville dermed have en oplevelse af, at jeg som voksen og universitetsstuderende kom til at validere det, at tale med børn og unge jeg ikke kender, som noget der er fuldstændig uproblematisk hvilket det i andre tilfælde også godt kan være, men med stor sandsynlighed ikke er her.

Nogle vil måske mene, at så længe personen blot er 18 år så er vedkomne myndig og kan derfor rent juridisk træffe beslutninger for sig selv. Man er dog, i min optik, stadig meget ung når man er 18 og da jeg ikke er på arbejde for en bestemt organisation og da børnenes udtalelser ”bare” skal bruges i et projekt som jeg skal ende med at eksamineres i, mener jeg, at det vil være for meget at bede om. Jeg kan ikke være sikker på, hvordan det pågældende barn/ung vil have det med sin egen medvirken, på et senere tidspunkt.

Da jeg i øvrigt ved, at et barn i udgangspunktet er loyal overfor sine forældre, kan jeg risikere at aktivere en konflikt hos dem, fordi de måske gerne vil tilfredsstille mig ved at besvarer mine spørgsmål, men omvendt ikke vil risikere at sige noget som en forælder kan blive ked af. Dermed ville der hos barnet, kunne forsages en frygt for, at forholdet til forælderen lider skade eller på anden vis forandre sig. Det problematiske ved det er så, at jeg ikke kan vende tilbage senere og tilbyde barnet/familien nogle former for støtte eller opbakning i tilfælde af, at nogen skulle have lidt overlast. Noget man ellers ville kunne i en professionel konstellation. Derfor har jeg valgt at arbejde med den voksne målgruppe, i stedet for.

Således rummer arbejdet med dette speciale etiske overvejelser, helt fra begyndelsen men også flere gange undervejs, ligesom der også er forskellige etiske krav, hvilket tydeligt ses når der skal udføres interviews.

Til at starte med får man øje på dydsetikken, som handler om at have gode intentioner, men også handle efter dem (Aadland, 1998). Sidenhen omsorgsetikken, som går ud på at handle i omsorg, som i det her tilfælde er at undlade at tale med børn og unge. Samtidig er der også en omsorg overfor de voksne som medvirker, som handler om den måde interviewet bliver præsenteret på, hvor der blandt andet bliver sagt at de ikke behøver at svare hvis de ikke vil. Dette har handlet om,

at hvis man synes noget bliver for privat eller man bliver for ked af det, så skal informanten være klar over, at det ikke forventes at de krydser den grænse, hvilket i min optik er omsorg. Der kunne sikkert argumenteres for andre former for etik også, eksempelvis pligtetik og konsekvensetik (Aadland, 1998, s. 67-127).

Da der først var etableret direkte kontakt mellem mine informanter, var det meget vigtigt for mig, at skrive til dem, hvad de konkret kunne forvente. Som allerede skrevet i tidligere afsnit, betød det fuld gennemsigtighed i forhold til rammerne for interviewet herunder en god forklaring på, hvad samtykke betød i den her sammenhæng.

Som Aadland beskriver omsorgsetikken, så ydes der omsorg af én part til en anden og denne form for etik er præget af et engagement hos den, der gerne vil "hjælpe". Denne omsorg opstår i relationen og fordi der er et ulige forhold mellem parterne. De er altså ikke i samme position og har derfor heller ikke brug for det samme.

Det er netop det der gør sig gældende, når jeg som studerende skal ud at interviewe nogle mennesker om en del af deres private liv.

Både før og efter interviewet var det vigtigt for mig, at gentage informanternes "rettigheder" for dem, hvorfor det flere gange blev nævnt, at de altid kunne trække deres samtykke tilbage. Det lod til at bringe en ro og en veltilpashed ind i lokalet, hvorfor jeg fortsatte med at gøre dette overfor alle informanterne.

Det var i det hele taget "min taktik" at være så gennemsigtig som muligt under hele forløbet og dermed også stå til rådighed for alle de spørgsmål der måtte være. Derfor forsikrede jeg også alle informanterne om, at de var velkomne til at tage kontakt med spørgsmål eller andet, på et hvilket som helst tidspunkt efterfølgende.

Hvad jeg i forvejen ved om den slags brud i familien er, at det ikke er noget man glemmer igen. Selv om bruddet ikke nødvendigvis er en sorg for den enkelte, så ser det ud til at være noget der kan bringe store følelser frem, også selv om det er mange år siden det er sket. Det gav derfor anledning til nye etiske overvejelser som handlede om, at selv om jeg er fænomenologisk i min interviewform så er det ikke hvad som helst jeg kan spørge om. Jeg er interesseret i at belyse emnet så vidt og bredt som muligt, men jeg vil også gerne undgå, at informanten skal blive for ked af det, eller at det skal have konsekvenser for vedkomne på en måde, som jeg har svært ved at forudse.

Informanterne blevet tilbudt at få tilsendt spørgsmålene på forhånd, hvilket tre fandt betryggende og dermed sagde 'ja' til. Herefter valgte informanterne selv hvor vi skulle mødes. Jeg lagde fra starten

op til, at de var velkomne på universitet og hvis anonymiteten var særlig vigtig, kunne det sagtens være på et ydertidspunkt så de ikke ”risikerede” at støde på nogle de kendte. Det benyttede den første informant sig af. Jeg bookede derfor lokale til formålet hvilket sikrede total ro til interviewet. Det virkede som om, at hun synes det var rart.

Det andet interview foregik hos informantens veninde, med denne veninde siddende i sofaen bagved. De havde sørget for et hyggeligt miljø med levende lys og the.

Tredje interview foregik hjemme hos informanten selv og det fjerde fandt sted på en arbejdsplads i en social NGO, hvor informanten arbejdede og derfor kunne låne lokale.

Jeg bestræbte mig altså på at følge informanternes ønsker for hvor vi skulle tale sammen. Dette fordi, at jeg har en forforståelse af, at det dermed ville være lettere og mere trygt for dem at tale, i tilfælde af at noget ville blive svært.

Undervejs i interviewet med, særligt én af informanterne, blev det klart for mig, at jeg ikke altid fulgte op på nogle af hendes udsagn, som ellers ville være oplagte. I mine efterreflektioner blev jeg klar over, at jeg havde holdt igen fordi jeg følte det en smule uetisk at stille spørgsmål, som eksempelvis ville kunne sætte den anden forælder i dårligt lys, eller ”hjælpe” informanten med at se tingene fra andre vinkler, som måske ville efterlade informanten med nye uafklarede spørgsmål, efter interviewet.

I øvrigt var alle interviews bagud skuende og dermed omhandlende hændelser hvor informanten havde været barn eller ung, og derfor ikke kunne ”gøre fra eller til”. Så selv om et ekstra opfølgende spørgsmål i nogle tilfælde, måske, kunne have bragt et endnu skarpere lys over problematikken, så fandt jeg det mest ordentligt at holde igen, velvidende at andre nuancer eller perspektiver måske ville gå tabt.

Teoriafsnit

I dette afsnit vil der blive introduceret til de begreber som, der bruges til at analysere empirien. Med udgangspunkt i de indhentede data samt den efterfølgende meningskondensering vil Øyvind Kvellos (Kvello, 2013) perspektiver være gennemgående i dette speciale.

I et enkelt afsnit vil der blive brugt *James William Worden* (Mogensen & Engelbrekt, 2013). Og i et andet afsnit vil *Hanne Warmings* (Warming, 2011) børneperspektiver blive bragt i spil.

I litteraturgennemgangen blev det nævnt at der ikke ses ret meget forskning på dette område. Ud over ovenstående teoretikere vil der derfor også blive henvist til andre forskeres perspektiver i

større eller mindre grad.

Meget kort præsenteres derfor også Kari Killéns (Killén, 2010) blik på hvad sorg kan gøre ved børns udvikling.

Dion Sommer, Per Schultz Jørgensen og Lars Dencik (Denick, Jørgensen, & Sommer, 2008) optræder kort i specialet med deres perspektiv på ”stedforældre” og forslag til kontinuitet for barnet efter en skilsmisse.

Afsnittet om empowerment begynder med Gunn Strand Hutchinson og Siv Oltedals (Hutchinson & Oltedal, 2006) forklaring på, hvad begrebet betyder.

I afsnittet om krydspres bringes Leif T. Kongsgaards (Kongsgaard, 2017) perspektiver frem i en overordnet kobling med Tom og Hilde Eides (Eide & Eide, 2004) litteratur om den rolle man som skolelærer kan få i relation til eleven.

Beskyttelses- og risikofaktorer

Øyvind Kvello har en doktorgrad i udviklingspsykologi og er særlig kendt for sine bidrag hvad angår barnets udviklingsbetingelser.

I første del af analysen introduceres Kvellos forklaringer på risiko- og beskyttelsesfaktorer.

Risikofaktorer er en betegnelse for det eller de forhold, som potentielt kan skade og hæmme barnets udvikling. Der kan være flere faktorer til stede på én gang, og skal man vurdere om disse kan have en skadelig effekt på barnets udvikling og trivsel, skal man blandt andet kigge efter hvor længe de står på, hvor gammel barnet er mv (Kvello, 2013). Hvad Kvello også skriver, og som er meget vigtigt at pointerer er, at man også altid vil kigge på de faktorer der beskytter barnet for at kunne lave en fyldestgørende eller i hvert fald en mere passende vurdering af situationen. Fordi en risikofaktor er meget svagt til stede, bliver det ikke automatisk til en beskyttelsesfaktor.

Hvad også er vigtigt at nævne når man taler om risiko- og beskyttelsesfaktorer er, at man ikke nødvendigvis kan sætte lighedstegn imellem bestemte faktorer. Forstået på den måde, at en risikofaktor ikke kun afhjælpes af en bestemt beskyttelsesfaktor. Omvendt skriver Kvello også ”(...) *at samme beskyttelsesfaktor kan være en beskyttelse mod flere forskellige risikofaktorer*” (Kvello, 2013, s. 228).

Opgavemodel

I afsnittet om sorg, vil der blive gjort brug af James William Wordens 'opgavemodel' (Mogensen & Engelbrekt, 2013), som handler om, hvordan man kommer igennem sorg.

Opgavemodellen handler om at miste én man har nær til døden, men da tab af forælder kontakt ses sammenlignet med dødsfald to gange i dette speciale, og da tab af et familiemedlem (ved enten dødsfald eller afbrudt kontakt) er en risikofaktor (Kvello, 2013) er opgavemodellen brugt for at vise informanternes oplevelse.

Opgavemodellen bliver udfoldet i selve analyseafsnittet, således at informanternes fortællinger bliver taget i brug med det samme.

Om opgavemodellen kan man overordnet sige, at Worden har udvidet John Bowlbys 'deskriptive fasemodel' som tilsyneladende var en model hvor den sørgende var mere passiv, men alligevel måtte igennem nogle faser.

I stedet har Worden udviklet en model hvor den sørgende arbejder mere aktivt med at "komme videre" efter tabet.

Empowermentbegrebet

På baggrund af fundene i første analysedel tages empowerment-begrebet efterfølgende i anvendelse. Hensigten er, ikke udelukkende at problematisere informanternes liv, men også kigge på hvordan de forsøges hjulpet og hvilken betydning den hjælp kan have.

Empowerment handler blandt andet om at hjælpe med at støtte individet til at blive bedre til at håndtere sin situation. Den type socialt arbejde kan godt lede tankerne hen på interaktionen med udsatte voksne, hvorfor Hanne Warmings (Warming, 2011) perspektiver på empowerment af børn vil blive inddraget, sammenholdt med et par mere dybdegående forskningsartikler – den ene om samme emne. Warming skriver at børns perspektiver ikke så ofte lyttes til og hun finder i øvrigt også, at de voksne omkring barnet, har et stort ansvar for at bringe børnenes stemme frem.

Analysestrategi

Med udgangspunkt i de færdigtransskriberede interviews påbegyndes meningskondenseringen, for på den måde at finde temaer at analysere på. Da analysen er forankret i det filosofisk hermeneutisk videnskabsteoretiske grundlag (Juul & Pedersen, 2012), er temaerne også fundet ud fra det som informanterne har fremhævet som værende meningsfulde fænomener for dem.

For på bedst mulig vis at bearbejde de indhentede data er disse først og fremmest meningskondenseret. Det er foregået på den måde, at interviewene er læst igennem af flere omgange og med udgangspunkt i mine forforståelser og problemformuleringen er der fundet nogle meningsenheder i de forskellige interviews, som er blevet formuleret ned til korte sætninger (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 227-228). Til trods for, at det er fire forskellige informanter der er interviewet, finder man de samme temaer gå igen hos dem hver især, hvorfor det har været overskueligt at beslutte hvad der skulle uddybes i analysen.

Temaer der er gået igen: Høje forventninger fra voksen til barn, forsøg på at forstå hændelsen, negative følelser for barnet i forbindelse med hændelse og i lang tid efter, omsorg fra mor til barn (eller mangel på samme), ønske om anerkendelse fra far, betydning af fars kæreste, betydningsfuld professionel voksen (eller mangel på samme), relation til fars familie.

Der ses altså et mønster i det der kommer frem i den indsamlede empiri, hvorfor der i analysen vil blive lavet sammenligninger imellem disse og informanternes livsforhold.

Der har også vist sig en række andre forskellige problematikker men, specialet her rummer ikke pladsen til, at det hele kan foldes ud.

Igennem analysen vil man i øvrigt kunne se at jeg, efter at have fundet de forskellige meningsenheder og begynder at arbejde med disse, får nye forforståelser undervejs. Disse er derfor skrevet ind, så man kan få en fornemmelse af min åbenhed for feltet.

Analyse

Del 1: Barnets oplevelse af at blive valgt fra

Som overskriften indikerer, vil der i dette afsnit blive analyseret på hvordan barnet oplever det, at en forælder ikke længere ønsker kontakt, og de konsekvenser det akkumulerer.

Det blev indledningsvist nævnt i problemfeltet, at Barnets Lov allerede i deres formålsparagraf omtaler omsorg for børn som noget de har krav på, og som noget der skal sikre, at der ikke udvikles sociale problemer i barnets familie (Boligstyrelsen, 2023).

Det giver anledning til at bringe mine første forforståelser på bane, som er, om ikke barnet kan ”nøjes” med omsorg fra blot én forælder, eller fra øvrige familiemedlemmer? Betyder den fraværende omsorg fra den anden forælder, noget for dem? Når formålsparagraffen fremhæves, er det fordi det tydeligt ses i den indhentede empiri, at omsorg, og kvaliteten af denne, har haft betydning for de deltagende informanter.

Den ene af undersøgelsens informanter, Line, fortæller at hendes far sendte hende en SMS da hun var 9 år. Efter at have været fast på samvær hos ham, hver anden weekend, skrev han, at hun ikke skulle komme og besøge ham mere. Hun tænkte selv, at det måtte handle om, at han var sur over at hun somme tider havde deltaget i klassefødselsdage, i hans samværsweekender. Hun fortæller blandt andet

”Jeg blev virkelig ked af det og virkelig forvirret. Og min mor blev stik hamrende tosset (...) Meget uvant så tager vi i Tivoli og holder min fødselsdag. Og som... nu som voksen kan jeg godt se, at det jo var min mors sådan compensation for, at nu havde jeg ikke min far længere. Så kom vi så i Tivoli selv om vi ikke havde råd” (Interview m. Line).

Af citatet ses umiddelbart, at Lines mor blev meget vred men også, at hun prøvede så godt hun kunne at gøre Line glad eller i hvert fald mindske situationens negative konsekvenser for sin datter.

Hjemme hos Line var der fire andre søskende og hendes mor var alene med dem alle. Line fortæller, at hun godt kan se den dag i dag, at hendes mor nok ikke vidste hvordan hun nu skulle give hende omsorg ud fra de nye vilkår hvilket også ses i det følgende udsagn

”Og det har været mekanismen altid i min mors hjem, at hvis der var noget der var svært så prøver vi at grine af det, fordi så bliver det lidt lettere (...) Så det har også været svært, når jeg så har været ked af det over det” (Interview m. Line).

Som Øyvind Kvello skriver, så er en skilsmisse eller et brud i en familie ikke et socialt problem i sig selv. Der er nødt til at optræde nogle andre faktorer samtidig med. Her nævner han begreberne risiko- og beskyttelsesfaktorer (Kvello, 2013).

Før begreberne uddybes og tages med ind i analysen, foldes informanternes oplevelser dog lidt mere ud for at vise, hvilken betydning det reelt havde for dem, at de ikke længere så den anden forælder.

Eksempelvis fortæller Freja, at hendes mor trak sig rigtig meget fra hende og søsteren. Hun beskriver, at deres mor havde sørget for et sted og bo efter skilsmissen og at de praktiske ting var i orden, men følelsesmæssigt hjalp hun dem ikke

”Fordi... Jeg tror også at hun var så meget i sine egne følelsers vold, til at hun kunne se hvad for et behov var... havde min søster og hvad for et behov havde jeg” (Interview m. Freja).

Man kan altså se ud fra disse to informanternes udsagn, at det betyder meget for deres velbefindende hvordan deres mor har det med bruddet/situationen, fordi det influerer på hvilken omsorg hun er i stand til at give.

Det lader også til at have betydning om moderen (den tilbageværende forælder) har vidst hvad hun skulle gøre eller sige til sit barn, ligesom det også ser ud til, at forholdet til den forælder der ikke længere er ”inde i billedet”, betyder noget.

I Frejas tilfælde var forældrene for eksempel gift op til bruddet, hvor de andre informanternes mødre har været skilt fra fædrene, inden kontraktbruddet skete.

Almas mor griber situationen anderledes an, men Almas fortælling adskiller sig også lidt på den måde, at kontakten til hendes far ikke stopper fuldstændig, men relationen i stedet bliver så svag, at hun ikke er sikker på, at han stadig er der. Hun beskriver

”Altså min mor har jo helt sikkert været en større støtte end jeg også kan huske, men jeg kan jo nemlig huske, at hun jo har trøstet mig og fortalte at ”ja, sådan er det lige nu” og så prøvet ligesom at sige ”nå, men så prøver vi at ringe her snart”” (Interview m. Alma).

Når kontakten til Almas far aldrig stopper fuldstændig kunne man forestille sig, at Alma på et tidspunkt havde talt med ham om hvad årsagen var til, at han pludselig besøgte hende og broderen mindre og mindre. Men det er ikke tilfældet. Alma fortæller, at hun ikke kan mindes at de nogensinde har snakket om det eller at han i øvrigt rigtig kommunikerede noget ud, hvad angik kommende samvær.

Det samme gjorde sig gældende i både Line og Frederikkes familier, hvor fædrene ikke forklarede, hvorfor tingene var som de var, hvilket efterlod mødrene tilbage med den efterfølgende omsorgsopgave det var, at få reguleret børnene der blev efterladt med frustration, undren, ked-af-det-hed mv.

Eksempelvis fortæller Line

”For jeg vidste godt, at min mor lavede sjov med det, så jeg ikke blev ked af det. Jeg vidste godt at det ligesom var en ting... At det var så jeg ikke blev ked af det” (Interview m. Line).

Kun i Frejas familie så tingene lidt anderledes ud, da der fandt en form for samtale sted op til bruddet. Her forsøger faderen at afkræve børnene at de vælger side en aften hvor de mødes til aftensmad.

Uagtet hvordan kontakten har været med forælderen op til bruddet, så lader det ikke til at være det udslagsgivende for hvordan børnene har det med det der sker. Derimod er det, som tidligere nævnt, den tilbageværende forælders evne til at støtte barnet, der ser ud til at betyde noget.

Af de fire informanter er det Frederikke der har haft mindst opbakning hvilket ses i følgende citat og hvilket også vil blive foldet ud i næste afsnit

”Fordi igen, der har jo aldrig været nogen når jeg har haft det svært, at komme og snakke med det om. Hvor man kom grædende hjem og der blev bare slukket og lukket altså. Det var hårdt at skulle gå med alting selv” (Interview. Frederikke).

Risiko- og beskyttelsesfaktorer

Udgangspunktet for dette afsnit er én af de risikofaktorer som Kvello skriver om nemlig *”Brudte relationer til mennesker, som står barnet nær, såsom forældre, søskende, venner osv.* (Kvello, 2013, s. 231), og som selvsagt gør sig gældende for alle informanterne i undersøgelsen.

Nogle af de beskyttelsesfaktorer som Kvello nævner er, at forældrene udviser god omsorgsudøvelse, har en uddannelse eller er i gang med tage en, og at barnet har en god relation til de søskende der er. De nævnte faktorer er dem Kvello nævner som værende knyttet til familien i sig selv. Han skeler altså også imellem faktorer som knytter sig til barnet, og dem der er knyttet til mikrosystemerne udenfor kernefamilien.

Frederikkes mor havde en mand som Frederikke kaldte for sin papfar interviewet igennem. I hendes barndomshjem var konfliktniveauet meget højt imellem de to voksne. Der var ikke nogen der slog,

men der blev råbt og kastet med ting. Konfliktniveauet forblev at være det samme, også selv om det tydeligt var ubehageligt for børnene.

Da Frederikke går i folkeskole, begynder hun at skære i sig selv, hvilket en lærer opdager

” Han ville jo også ringe hjem og snakke med mine forældre og der kan jeg huske... altså jeg sagde direkte til ham at ”du skal bare vide at øhm, ringer du hjem og fortæller det her til mine forældre så begår jeg selvmord inden jeg har fri fra skole fordi, jeg tør ikke tage konsekvensen af det her””(…) Jeg var så bange for dem ” (Interview m. Frederikke).

Selv om det fremgår, at Frederikke gør hvad hun kan for, at få læreren til at lade være med at ringe hjem, så giver ovenstående citat også anledning til at bringe endnu en forforståelse frem, for ville det ikke være oplagt, at Frederikke netop lod læreren ringe hjem, så man på den måde bedre kunne få fokus på hendes adfærd og dermed hjælpe hende? Måske ville hendes biologiske far også se en anledning til at træde ind og støtte hende?

””Jeg har brug for noget hjælp - jeg har brug for nogle der kan give mig et kram, der kan holde om mig”. Men det har jeg bare aldrig haft (...) Hvis han ville have banket på døren, hvis han, når han kom hjem til min papfar som hans bedste ven, ville have haft noget far-datter kontakt til mig. Han har haft alle muligheder i verden ” (Interview m. Frederikke).

Her fortæller Frederikke om det tab af kontakt hun har haft i relation, til sin biologiske far, men også hvor meget hun har haft brug for omsorg, som hun så ikke fik.

Det betyder, at den afvisning hun oplevede fra sin biologiske far, blev yderligere problematisk fordi, at der ikke var ret meget beskyttelse som understøttede hendes følelsesmæssige udvikling.

Risikofaktorerne inddeles også i kategorier, og ulig de andre informanter optrådte flere af dem i Frederikkes hjem. Frederikkes mor havde svært ved at møde Frederikke i de følelsesmæssige behov hun havde, men i hjemmet så man også

”længerevarende højt og alvorligt konfliktniveau mellem forældrene, forældre der selv er vokset op med omsorgssvigt, forældre som er arbejdsløse eller sporadisk tilknytning til arbejdsmarkedet, forældre som indgår i nye parforhold” (Kvello, 2013, s. 230-231).

Ud over det ved vi at Frederikkes far kom i hjemmet som en ven af huset, uden at ønske et forhold til hende eller anerkende hende som sin datter. Det er svært at få øje på ret mange beskyttende faktorer og ligesom det heller ikke ses hvordan Frederikke skulle have tillid til, at hun ville kunne få hjælp, særlig på grund af den manglende varme fra moderens side.

”Vi havde også altid dyrt tøj - vi havde mærketøj så mange i skolen var jaloux og det jeg var jaloux på var, at de havde nogle forældre som spurgte om de var okay, om de havde lektier for, om de havde haft en god dag i skolen (...) Det... hun har aldrig... Jeg har aldrig fået et kram af min mor. Hun er begyndt at kramme mig nu hvor jeg er 27 og jeg kan næsten ikke trække vejret” (Interview m. Frederikke).

Her ses en risikofaktor, da der i den grad har manglet nærhed i Frederikkes barndomshjem, og hun har haft et ønske om, at det havde været anderledes. Samtidig siger hun også, at hun nu i sit voksenliv, hvor hendes mor forsøger at give hende nærhed, faktisk har svært ved at være i det.

Kigger man i stedet på Almas hjem fortæller hun, at hendes mor brugte tid på at forsøge at forklare hende hvorfor hendes far ikke kom på besøg, også selv om hun ikke lod til at have svaret. Det ses i empirien, at det ikke ændre på de følelser Alma havde. Tager man udgangspunkt i Kvellos begreber, så har det været en beskyttende faktor at Almas mor viste god omsorgsudøvelse, ved at forsøge at sætte sig i sin datters sted og blive ved med det igennem opvæksten.

Også i Lines hjem forsøger moderen med omsorgsudøvelse, som dog munder ud i humor når der skal tales om det der er svært. Ikke desto mindre opfanger Line, at hendes mor vil hende det godt og det er også én af de ting Kvello beskriver som en beskyttende faktor nemlig *”veludviklet social kompetence hos barnet”* (Kvello, 2013, s. 233).

Vi ser altså i de tidligere citater hvordan alle fire informanter reagerer med samme følelser mod det der sker, nemlig sorg, vrede og frustration. Vi ser også hvordan ét barn, Alma, får omsorg når hun udtrykker frustration, især over relationen til far, og hvordan et andet barn, Frederikke, ikke får den fornødne omsorg i ret mange sammenhænge.

Hvor det i Almas tilfælde lader til at forhindre yderligere problemer tyr Frederikke i stedet til selvskade.

Hvis man tager udgangspunkt i Kvellos overordnede definitioner, er der i Lines hjem angiveligt ikke nogen andre risikofaktorer til stede. Til gengæld er omsorgen fra hendes mor ikke helt tilstrækkelig. Dog har hun nogen at tale med det om, hvilket kompenserer for den manglende omsorg derhjemme, noget vi vil kigge nærmere på i næste analysedel.

Hvis man afslutningsvist i dette afsnit skal bringe formålsparagraffen frem igen, som handler om retten til omsorg, så må man sige, at nogle af mødrene formår at løfte omsorgsopgaven fint selv og

dermed dække deres barns behov, således at der ikke opstår yderligere problemer. I andre familier lader det til at være svære, og som noget der kunne have været brug for støtte eller guidning til.

Som det fremgår, udtrykker alle fire informanter at have haft samme følelser omkring deres situation. Noget af det der bliver særligt fremhævet, er ked-af-det-hed også beskrevet som sorg. Derfor vil næste afsnit handle om det. Der kan argumenteres for, at det er en potentiel risikofaktor i og med, at det kan være til hinder for barnets udvikling, hvorfor man kunne tænke at det er noget omgivelserne er opmærksomme på.

Sorg

Den norske, nu afdøde forsker, Kari Killén skriver i 2010 om sorg og adskillelse

”Hvad enten sorgprocessen finder sted hjemme eller i forbindelse med en reel adskillelse, vil den kollidere med den normale udviklingsproces. Den ene vil kræve plads på den andens bekostning. Som regel er det sorgen, der i kraft af sin styrke og påtrængende karakter tilsidesætter den normale udviklingsproces” (Killén, 2010).

På baggrund af det Killén skriver om sorg kunne man have den forforståelse at sorgen har fyldt så meget på daværende tidspunkt, at det har været svært for informanterne at leve et liv på ”følelsesmæssig lige fod”, som deres jævnaldrende. Man kunne også forestille sig, at det var sværere at følge med i skolen, fordi tankerne var ledt på afveje, eller at legeaftaler mistede deres værdi, simpelthen fordi at tabet af den anden forælder fyldte for meget.

”Jeg fokuserede rigtig meget på det faglige, det haltede rigtig meget med det sociale fordi jeg ikke rigtig kunne rumme alle de der ting. Og jeg ville slet ikke have nogen med hjem (...) men altså jeg kunne sagens snakke med dem fra min klasse, så jeg var bare sådan en, en helt almindelig elev tror jeg, i deres øjne som stadig var deltagende og smilende, men indeni der brændte jeg bare op”
(Interview m. Freja).

Her ses Freja faktisk at give udtryk for, at hun godt kan deltage i det faglige, men at det til gengæld var svært socialt.

Med udgangspunkt i Kvellos overbliksliste over de tre vigtigste beskyttelsesfaktorer, vurderes det at det at barnet kan tilpasse sig i skolen blandt andet har betydning for modstandsdygtigheden overfor risiko. Med det menes, at barnet eller den unge, går op i skolen og gerne vil efterleve dets regler og krav og i den forlængelse også har gode faglige præstationer (Kvello, 2013, s. 232-233).

Det virker altså som om, at det er en beskyttende faktor for Freja at komme i skole, fordi hun så kan få følelserne lidt på afstand og dermed ikke være så påvirket af den situation hun stod i på det tidspunkt.

Til sammenligning ses det også, at de tre andre informanter passer deres skole, uden at de dog beskriver at "bruge" skolen, som et sted hvor man fordyber sig ekstra meget, for på den måde at få sorg og andre følelser på afstand.

Frederikke fortæller hvordan hun, i stedet for at "holde på sig selv" i alle sammenhænge, kunne give udtryk for sine følelser hos sin mors bror og dennes kone men også, at deres hjem var det eneste sted hvor hun kunne det

"Altså jeg har aldrig kunne være hos dem uden at sidde og græde over og snakke om, hvor dårligt jeg havde det indvendig og... hvordan det har været frustrerende med min far" (Interview m. Frederikke).

Der er altså her en forskel på, hvordan pigernes reaktioner kommer til udtryk og hvordan de hjælper sig selv, og hvem de har omkring sig som kan støtte dem.

Den amerikanske professor i psykologi James William Worden (1991) har udviklet en teori, som skal gøre det lettere at forstå, hvad det enkelte menneske gør for at komme igennem sorg. Teorien tager sig ud som en 'opgavemodell' og er udviklet i relation til, at man mister en man holder af, til døden.

Ikke desto mindre, vil man ved nærlæsningen af samtalerne med informanterne kunne se, at flere af disse 'opgaver', går igen i informanternes liv. Med opgaver menes der det, den sørgende skal "løse" for at kunne komme igennem sin sorg, eller for i hvert fald at kunne opretholde en almindelig hverdag, der ikke er styret af sorgen (Mogensen & Engelbrekt, 2013). Særligt det sidste er interessant i forhold til dette speciale, fordi informanternes liv og hverdag er nødt til at fortsætte uden den pågældende forælder, eller uden at have samme kontakt. Samtidig har informanterne også været afhængige af de voksne omkring dem, til at klare opgaverne.

Modellen er inddelt i fire faser hvor den *første fase* går ud på, "at acceptere tabets virkelighed". Denne fase indebærer, blandt andet, at den sørgende kan forsøge at værgе sig i mod, både den følelsesmæssige men også den logiske erkendelse af det tab, som vedkomne har lidt. I denne fase opererer Worden med to begreber nemlig *mumificere* eller *minimalisere*. I relation til den indsamlede emperi er det først 'minimalisere' der her vil blive fremhævet. Eksempelvis da Line siger

*"Nogle dage så kunne vi lave fis med det min mor og jeg (...) Altså gå og bande og svovle lidt og
"ej vi brænder hans hus ned" og "vi bla bla bla"" (Interview m. Line)*

Begrebet 'minimalisere' beskriver Worden som værende en måde man distancerer sig, fra den man har mistet ved, eksempelvis, at tale personen ned eller nedgøre relationen som vi ser, at Line gør sammen med sin mor. Dog indebærer begrebet også, at man kan udelukke visse karaktertræk hos personen som ikke længere er der, for så i stedet rigtigt at fastholde andre træk ved vedkomne (Mogensen & Engelbrekt, 2013). I citatet ses nemlig hvordan Line og moderen taler negativt om faderen og på den måde udelukker plads fra, at tænke tilbage på de positive ting der også var ved ham.

Det andet begreb 'mumificere' er mere tydeligt relateret til sorg i forbindelse med dødsfald. Begrebet dækker nemlig blandt andet over, at den pårørende bevarer ting eller genstande i sin oprindelige stand indtil den afdøde kommer tilbage. Det kunne eksempelvis være et klædeskab man lader stå urørt. Når begrebet alligevel bringes i spil her i undersøgelsen, er det fordi, at denne 'opgave' også ses forsøgt løst af informanterne i forbindelse med adskillelsen fra den pågældende forælder. Et eksempel der kan fremhæves er, da Alma fortæller, at hun forsøger at leve på en måde, som hun ved hendes far vil anerkende for således at bevare en forbindelse til ham.

"Og jeg spiste ikke svinekød til jeg var 18 år for ligesom at vise ham at jeg gerne ville ham eller bare for at have noget med ham på en eller anden måde" (Interview m. Alma).

Som man kunne læse det i det introducerende afsnit er Almas historie lidt anderledes, i det hun ikke på noget tidspunkt oplever et absolut brud med sin far, men i stedet at relationen bliver meget spinkel. I ovenstående udsagn siger hun til sidst "at have noget med ham", men her mener hun altså ikke at det at have noget sammen i ordets forstand, men i stedet noget hun gjorde for at være "tættere forbundet med ham" hvis de en dag ville få mere kontakt igen. Det viser altså, i denne her sammenhæng, at Alma opretholder et håb om at relationen en dag vil blive styrket og at hendes far vil anerkende hende. I øvrigt kan man se, at hun bruger energi på at tilpasse sit liv efter ham, selv om han ikke er der.

Anden fase i Wordens opgavemodel hedder "at arbejde sig igennem sorgens smerte". Den går ud på, at man må anerkende de svære følelser og derved arbejde sig igennem dem ved at konfrontere dem (Mogensen & Engelbrekt, 2013, s. 43).

Udfordringen her er, at informanterne i denne opgave var børn hvilket selvsagt efterlader de

tilbageværende voksne med et ansvar for, at denne opgave bliver klaret hvilket atter, taler ind i formålsparagraffen om retten til omsorg.

Worden skriver, at det der kan udfordre denne fase i opgavemodellen er, hvis den der sørger føler, at omgivelserne ikke accepterer det der er svært og at det dermed forventes at man ”lukker ned” for sig selv så man ikke er til besvær.

Da Freja spørges til hvordan hun kunne hjælpes til at få det lidt lettere i den periode fortæller hun

”Jeg tror der var mange følelser involveret i det der var sket og den virkelighed vi lige pludselig var i. At øhm det kunne vi ikke... vi kunne ikke snakke produktivt om det eller i hvert fald konstruktivt og hver gang vi prøvede at få en samtale op var det rigtig meget ’blaming’ på én forælder frem for en anden og det havde hverken mig eller min søster brug for, så det stoppede vi bare med at gøre”

(Interview m. Freja).

Som det ses af citatet, havde Freja, og hendes søster, et ønske om at kunne tale om det der var sket med de voksne der var omkring dem, som de i forvejen havde en tilknytning til. Det kunne dog ikke lade sig gøre, fordi de voksne tilsyneladende var for påvirket af egne følelser og derfor havde for svært ved at støtte Freja og søsteren.

Som Worden beskriver det, så bliver Frejas ’anden fase’ dermed også udfordret, fordi hun ikke får mulighed for at tale åbent om hvordan hun har det, uden hun oplever at det bliver et problem.

Med ’anden fase’ i baghovedet kan man også kigge tilbage på Lines bearbejdsproces og se, at hun heller ikke helt fik muligheden for at konfrontere sine følelser, da man hjemme hos hende skulle grine af det der var svært.

Lige så var det heller ikke en mulighed for Frederikke, da vi tidligere i analysen så, at hun ikke havde den følelsesmæssige opbakning til at forstå, hvorfor hendes familieforhold så ud som de gjorde.

Det efterlader altså informanterne alene tilbage med de svære følelser ligesom det også vidner om et mangelfuldt sammenspil mellem børn og voksne. Når informanterne ikke støttes i ovenstående proces, fortæller det også noget om evnen til at respondere og indgå i et fleksibelt samspil, hvilket blandt andet handler om at støtte og udvise varme (Kvello, 2013, s. 102). Noget som har været udfordrende for mødrene på daværende tidspunkt.

Den *tredje fase* handler om ”at tilpasse sig et miljø, hvor afdøde mangler”. Denne opgave handler om, det ”nye liv” uden den man har mistet, og om hvordan man både overtager de funktioner som den afdøde havde, men også i mere symbolsk forstand hvor vedkomnes navn mangler på døren osv

(Mogensen & Engelbrekt, 2013, s. 44).

Igen ses det hvordan tredje fase udspiller sig hos Freja, da hun fortæller hvordan det i det daglige kunne blive synligt, at hun pludselig manglede sin far

”(...) og der er også mange ting mig og min far vi har gjort sammen. Han er jæger og jeg har jagttegn sammen med ham” (Interview m. Freja).

Her fortæller Freja om noget, som kun hende og faderen havde sammen, helt uafhængigt af andre og som er noget hun har mistet med ham, da det ikke lader til at hun hverken kender andre med jagttegn eller måske har lyst til at gå på jagt med andre end ham. Hun fortæller også

”(...) for mig har det jo været lige så svært at sige farvel til en far, men også til alt det der fulgte med ham (...) og nogle gange har jeg haft følelsen af... hvor havde det været 10 gange lettere hvis han var død” (Interview m. Freja).

Det er imidlertid ikke til at overse, hvordan Wordens opgavemodel er tilpasset voksne. For det var ikke muligt for Freja at overtage sin fars tidligere funktioner, fordi hun var et barn og det er igen med til, at give et billede af hvor kompleks tabet af en forælder relation er. Således skriver Reiter et al. (2013) også, at studier viser, at tabet af kontakt med en forælder, er værre end tabet af en forælder til død (Reiter, Hjörleifsson, Breidablik, & Meland, 2013).

Skal man i det her tilfælde, som forælder, leve op til formålsparagraffen i Barnets Lov om retten til omsorg, så står man med en stor opgave.

Hjemme hos Line ses det, hvordan hendes mor forsøger at gøre det Worden kalder 'intern tilpasning' som er en dimension til, hvordan man tilpasser sig i den nye hverdag (Mogensen & Engelbrekt, 2013, s. 44). For udover at Line har "mistet sin far" er Lines mor også i en ny situation, hvor hun er "blevet alene med Line". Line fortæller at hverdagen nu begyndte, at føles anderledes, blandt andet var hun alene hjemme i weekenderne når hendes søskende var hos deres fædre osv.

”(...) det der med at ville kompensere uden at forskelsbehandle fra mine andre søskende... det har helt sikkert været megasvært” (Interview m. Line).

Her reflekterer Line atter over, hvordan det har været for moderen, i tiden efter bruddet med hendes far. Man kan have den forforståelse, at Line også dengang brugte energi på at tænke på, om moderen var belastet af situationen, det var dog ikke noget der blev omtalt nærmere i interviewet.

I *fjerde fase* beskrives det, hvordan man er nødt til at ”omorganisere den afdøde emotionelt og forsætte livet”. Denne fase handler om at forstå sit tab og dermed løsrive sig fra den døde for på den måde at komme videre (Mogensen & Engelbrekt, 2013).

I empirien ses det, at informanterne i større og mindre grad er lykkedes med sidste fase i Wordens opgavemodel, men dog først efter de er blevet voksne.

Det skal forstås på den måde at der hvor der var mindst støtte, til at komme igennem de ovenstående ’opgaver’ og samtidig også flest risikofaktorer, der lader sorgen og vreden og stadig til at fylde den dag i dag.

Der er mange forskellige grunde til, at informanterne i større eller mindre grad er lykkedes med, at løse den sidste opgave.

Freja beskriver eksempelvis at have fundet stor støtte i den uddannelse hun har taget som voksen. Uddannelsen har bevirket at, hun har fået viden om folk i krise og dermed har lidt lettere ved at forstå det, hendes far bød hende og søsteren dengang. Når det så er sagt, ses det også hvordan ingen af informanterne har kunne ’omorganisere’ den mistede forælder, dengang de var børn/unge. Dem der ser ud til at være lykkedes med det, er det også først som voksne, og derfor understreger dette afsnit også at der er et behov for at støtte disse børn. Som Preben Engelbrekt udtrykker det i artiklen fra problemfeltet

”Preben Engelbrekt understreger, at han ved mest om sorg efter dødsfald. Det er her, Det Nationale Sorgcenter kommer ind i billedet. Når centeret bliver kontaktet af børn, der er fravalgt, må de henvise til en psykolog, der skal betales af egen lomme. Er forælderen forsvundet, er der ingen hjælp at hente. Det er ellers et »sindssygt alvorligt« emne, fastslår han” (Almbjerg, 2026)

Opsummering

Tabet af kontakt med en forælder har haft stor betydning for specialets informanter. De har haft svært ved at forstå, hvorfor kontakten har været aftaget eller stoppet helt. Samtidig kan man se, at det stiller krav til den forælder barnet lever sammen med. Forælderen skal håndtere den undren og de følelser der opstår hos barnet i forbindelse hermed.

Med udgangspunkt i Øyvind Kvellos syn på ”den brudte familie”, og med udgangspunkt i risiko- og beskyttelsesfaktorer er det beskrevet hvordan skilsmissen ikke i sig selv er et socialt problem, men at der skal være andre faktorer til stede end blot det ophørte samliv. I den forbindelse kan man også

se, at det for nogle familier er sværere end for andre at håndtere barnets smerte og dermed også understøtte dets trivsel.

Afslutningsvist er der skrevet om sorg og bearbejdelsen af denne, da alle informanterne beskriver ophøret af kontakten med den ene forælder som et tab og også som et tab af kærlighed. Her bliver det atter tydeligt, hvor vigtigt det er, at der ikke optræder (andre) risikofaktorer i hjemmet, som på den måde kan være til hinder for en god bearbejdningsproces. Hvad der også er blevet synligt i første analysedel er, at de tilbageværende voksne har svært ved helt at vide, hvad de skal gøre når den anden forælder pludselig opgiver sine forpligtelser.

Del 2: Netværkets reaktioner og det sociale arbejde

”Socialt netværk bruges som samlebetegnelse for relationer, der kan eksistere mellem mennesker. Socialarbejdere har været meget interesseret i netværk, fordi en række undersøgelser viser, at netværket har betydning for, hvordan mennesker klarer sig, om de får sociale problemer, og ligeledes hvordan de tackler eller mestrer svære situationer” (Ejrnæs M. , et al., 2004, s. 209).

Som familie står man i et gensidigt påvirkningsforhold og den omsorg der gives forandre sig i tidens løb i takt med, at familien får nye og andre erfaringer. Man kan altså sige, at en familie påvirkes af mange forskellige faktorer igennem tiden og ikke er en statisk enhed (Kvello, 2013, s. 238).

Én af mine forforståelser, forud for analysearbejdet var, om bruddet fik nogle konsekvenser for relationen til fars del af familien. Da informanterne selv nævner noget om det i interviewene skal vi derfor kigge kort på dette i denne analysedel.

Men først skal vi se på, hvilken betydning faderens nye partner havde for informantens oplevelse af at miste kontakten.

Egentlig er en stedforælder ikke en negativ faktor for barnets udvikling (Denick, Jørgensen, & Sommer, 2008, s. 312), men da alle fire informanter nævner en ny partner i deres fars liv, og da det hos tre af informanterne ses, at fars kæreste havde en formodet negativ indvirken på relationen, tages emnet op.

I det sidste tilfælde havde det ikke en indvirken på den konkrete relation, men det blev i stedet tydeligt, at den ene informant fik en ekstra voksenrelation i form af fars nye kæreste, hvilket var positivt for hende, modsat de andre hvor det virkede til at have negativ indflydelse.

Den nye partner

Line fortæller, at hendes far fik en kæreste der ikke selv havde børn. Faderen og kæresten fik herefter fik et barn i pleje, som Line fik et nært forhold til. Til trods for det, fortæller Line at

”Øhm – og den kæreste der... har jeg jo svært mistænkt for må have et eller andet at gøre med, at han bryder kontakten med mig” (Interview m. Line).

Line kan ikke helt forklarer hvorfor hun har den mistanke, men hun fortæller, at der var stor forskel på plejebarnet og hende, blandt andet fordi, at plejebarnet havde eget værelse hvor Line måtte sove på sofaen. I øvrigt lå Lines legetøj i to skuffer i en skænk, hvorimod plejebarnet havde værelset til alle sine ting.

Det lyder ikke som, at Line har haft vidst, at der er nogle praktiske faktorer der spiller ind hvis man skal godkendes til at have et plejebarn, eksempelvis at barnet skal have sit eget værelse.

Ikke desto mindre, har Line ikke følt sig særlig velkommen, og man kan antage, at der har været mindre anerkendelse af hende fra faderen og hans kærestes side.

Af Servicelovens formålsparagraf i 2003 fremgår det, at

”Formålet med at yde støtte til de børn og unge, der har et særligt behov for dette, er at skabe de bedst mulige opvækstvilkår for disse børn og unge, så de på trods af deres individuelle vanskeligheder kan opnå de samme muligheder for personlig udfoldelse, udvikling og sundhed som deres jævnaldrende” (Retsinformantion, 2003).

Her ses det altså, at Lines far og kæreste på den ene side vælger at indvilge i en plejeopgave for et udsat barn, mens de i samme periode af deres liv, lægger afstand til faderens biologiske barn, Line. Det stemmer overens med en artikel fra BUPL i 2011 om ’spøgelsesfædre’, hvor en psykolog, Ebbe Scheel Krüger, blandt andet fortæller

”Men langt fra alle kvinder har lyst til at bakke manden op i, at han skal fastholde kontakten med sine børn fra det tidligere forhold” (Suetta, 2011).

Det samme ser vi gøre sig gældende i både Alma og Frejas liv. Forud for, at tingene forandrer sig, har deres fædre fået nye kærester. Hverken Alma eller Freja har et indtryk af, at de nye partnere er interesserede i dem.

Alma oplever at der er en konfrontation mellem faderen og den nye kæreste en dag hvor hende og broderen er på besøg. Hun fortæller, at hendes far og kæresten kom så voldsomt op at skændes, at

Almas storebror måtte lægge sig i mellem. Skænderiet blev udløst af, at Almas far gerne ville have sine børn sovende. Hun fortæller, at siden hændelsen kunne de kun se deres far i smug

”Men så efter den der kamp der (...) så stoppede han med at kæmpe og så var det bare hemmeligt, og det var meget sjældent at vi sås” (Interview m. Alma).

Her bliver det nye parforhold, og også fars nye familiedannelse et problem i relationen til Alma og hendes bror. Alma peger nemlig på, at sted-moderens tilstedeværelse i faderens liv var afgørende for, at relationen tog den drejning den gjorde.

Ligeledes beskriver Freja, at hendes far hurtigt fik en ny kæreste efter skilsmissen, og at denne var til stede den aften, hvor faderen beder Freja og søsteren om at vælge side. Da Freja forklarer om hændelsen den pågældende dag, fortæller hun også at den nye kæreste ikke forsøgte at påvirke Frejas far til at se tingene fra andre perspektiver

”Jeg oplevede ikke hende som sådan en støtte i at vedligeholde et forhold til min mor og egentlig er hun også meget insisterende på, at min fars virkelighed (...) er den eneste virkelighed” (Interview m. Freja).

Krüger, der har ladet sig interviewe til den førnævnte artikel i BUPL ved navn *’spøgelsesfædre’*, og som har stor praksiserfaring med fædre der ikke opretholder kontakten til deres børn, beskriver blandt andet sine erfaringer med fædre som en gruppe af mænd der har svært ved at håndtere følelser. På sigt får de transformeret deres sorg til vrede, en følelse Krüger mener er lettere at handle på (Suetta, 2011). Han siger i øvrigt også, at han har set mange tilfælde af jalousi fra den nye kvindes side. Jalousien handler om, at manden en gang har elsket en anden kvinde, og fået børn med hende.

Til sammenligning oplever Frederikke det stik modsatte nemlig, at da hendes biologiske far får en ny kæreste, bliver dette en begyndelse til at komme i faderens hjem

”Og så skriver xxx til mig en dag, hans kæreste (...) om jeg ikke har lyst til at komme forbi, for de ville så gerne lærer mig at kende og hun havde også et par børn og hun ville synes det var rart” (Interview m. Frederikke).

Da Frederikke fortæller om kærestens opsøgende adfærd er det med en vis skepsis. Det endte dog med at blive en længerevarende positiv relation, hvor Frederikke kom i hjemmet over nogle år og også fik en lillebror, da hendes far blev far igen. Det forbedrede dog ikke hendes forhold til ham.

Hjemme hos moderen var der, ulig de andre informanternes hjem, også en kæreste. Her kunne man have den forforståelse, at når nu der var boede en mand i huset, kunne han måske overtage en form for far-rolle, og derved understøtte Frederikkens udvikling i samme grad. Forskning peger dog på, at selv hvis barnet har en bonusforælder, er det følelsesmæssige ikke fuldstændig genopbygget (Reiter, Hjørleifsson, Breidablik, & Meland, 2013). Det stemmer overens med måden Frederikke beskriver synet på sin papfar

”Der er jo så mange der er sådan ”men du har jo haft din papfar altid”. Ja, men det ændrer ikke det for mig, at jeg stadig er blevet valgt fra (...) fordi for mig, er der ikke en far” (Interview m. Frederikke).

Til trods for at Frederikke tidligere beskrev nogle ting om sin papfar der kunne indikere, at han har været en beskyttende faktor i hendes liv, så ses det alligevel ikke af citatet her, at han rent faktisk har fået status hos hende som far.

Den øvrige familie

Som nævnt i begyndelsen af dette afsnit, så ses det i empirien, at informanterne nævner forholdet til faderens familie. Én af mine forforståelser er, at faderens familie opretholder forbindelsen til det barn, som faderen ellers afbryder kontakten til.

Det ses imidlertid ikke at være tilfældet i Line og Frejas liv og i forskningen beskrives det ligeledes, hvordan den manglende kontakt til en forælder kan få indflydelse på barnets forhold til den øvrige familie

“As the children's relationship with their fathers weakens after divorce, their relationship with their stepfamily and paternal grandparents may become distant, negative or even non-existent” (Reiter, Hjørleifsson, Breidablik, & Meland, 2013).

De beskriver begge at have, et nært forhold til samtlige familiemedlemmer på deres fædres side, men også hvordan dette må ophøre da de mister kontakten til ham. Freja fortæller, at faderen også gav sin egen far og bror, og øvrig familie, valget om, om de ville se Freja og hendes søster hvilket gjorde at kontakten måtte ophøre.

Og Line fortæller hvordan hun ikke længere så sin fars familie herunder farmoren som betød meget for hende. Årsagen var, at de jo kun besøgte hende når hun besøgte sin far

”(...) de blev jo cuttet samtidig med. Så min farmor som jeg var virkelig tæt på og rigtig glad for, så jeg overhovedet heller ikke” (Interview m. Line).

En af de kriterier der bliver stillet op i bogen 'Børn og familie i en opbrudstid', som "børnekrav" i en skilsmisse er, at barnet bevarer kontakten til begge forældres familier, især bedsteforældrene (Denick, Jørgensen, & Sommer, 2008, s. 313). Jo flere 'børnekrav' der bliver opfyldt, jo bedre er forudsætningerne for at barnets trivsel og udvikling opretholdes.

I Line og Frejas familier virker det ikke som en mulighed, at forblive i kontakt med den anden forælders familie. Således går de endnu mere alene med den sorg det er, pludselig at have mistet kontakten til faderen, da den side af familien heller ikke kan agere beskyttende faktor (Kvello, 2013). Det er atter en bekræftelse på, at andre voksne eller som minimum andre jævnaldrende bliver vigtige i informanternes liv (Grøterud, 2019).

De professionelles rolle i barnets liv

Med udgangspunkt i det tidligere analyseafsnit, hvor oplevelsen af at blive valgt fra, samt betydningen heraf blev præsenteret, skal vi i dette underafsnit se på hvilke betydninger andre voksne har i informanternes liv, og hvordan det sociale arbejde kommer til udtryk i den forbindelse. Med andre voksne menes voksne der er på arbejde og bestrider en professionel rolle.

Vi skal i øvrigt se, hvordan det virker ret tilfældigt hvem der "bliver lagt mærke til" af deres omgivelser og dermed modtager støtte og hjælp, mens andre må "nøjes" med den omsorg de får hjemme.

I lovgivningen pålægger staten kommunen at vurdere børn og unges situation når der er risikofaktorer til stede og, ifølge samme lovgivning, at give disse børn støtte, hvis det er nødvendigt. Således ses det i håndbogen til Barnets Lov

”Med barnets lov understreges kommunens forpligtelse til at føre tilsyn med de børn og unge, der bor og opholder sig i kommunen, og at børn og unge skal have den rette hjælp i tide”
(Boligstyrelsen, 2023, s. 34).

Ligeledes ses det også at vi gerne vil forbedre barnets livskvalitet og lette barnets daglige tilværelse. Det kræver dog, at myndighed samt andre fagpersoner får øje på denne gruppe børn, da det ellers bliver svært at hjælpe dem.

Det kræver også, at både fagpersoner og privatpersoner overholder henholdsvis den skærpede eller

almindelige underretningspligt, som også er en videreført bestemmelse fra tidligere lovgivning (Boligstyrelsen, 2023, s. 213).

Det interessante i den indsamlede empiri er, at ingen af informanterne har været i kontakt med systemet, hverken i form af myndigheder, forskellige NGO'er eller andre professionelle fra vores velfærdssamfund, hvilket kan undre, når vi nu gerne vil 'forbedre barnets livskvalitet og lette dets daglige tilværelse'.

Det giver anledning til at kigge på Kvellos forklaring på, hvilke børn der bliver henvist til velfærdsstatens tilbud om hjælp, han skriver nemlig

"Børn med internaliserede problemer, som fx angst, depression, et lavt selvbillede, med selvskadende adfærd eller andre lidelser, som ikke er så synlige eller ikke er så stort et problem for daginstitutionen eller skolen som system, henvises sjældnere" (Kvello, 2013, s. 44).

Uddraget siger noget om det problem det er, når et barn kan have brug for hjælp, men ikke er i stand til hverken at opsøge den eller modtage den. Det ser derfor også ud til, at denne gruppe af børn, som også er omdrejningspunktet for dette speciale, "går under radaren". Det risikerer at få den konsekvens, at de kan stå alene med potentielle sociale problemer i deres dagligdagsliv.

Kvello understreger, at det er almindeligt at vi som mennesker er fokuserede på symptomer da det kan synes mere konkret, og dermed lettere at gøre noget ved.

Ligeledes pointerer han at statistikker viser, at de børn der sendes underretninger på, som regel er dem der er en belastning for skolen/institutionen i stedet for at underretningen sendes ud fra hvor tyngtet barnet er. Han mener altså, at vi ansvarliggør børnene i for høj grad, i deres eget liv (Kvello, 2013, s. 43-44).

Det stemmer overens med det som blandt andet Line, fortæller i nedenstående citat

"Altså jeg kan slet ikke huske at altså - at vi har haft nogle samtaler på kommunen, jeg kan slet ikke huske, at der er blevet tilbudt noget som helst" (Interview m. Line).

Forud for det Line siger her, fortæller hun, at hun gik ud fra at hendes mor havde fortalt skolen om den nye situation, men hun kan ikke huske det. Hun mindes blot, at klassen pludselig vidste, at hun ikke så sin far mere.

Line forklarer altså, at der ellers ikke var noget fokus på, at hendes forhold pludselig havde forandret sig, de blev ikke tilbudt nogle former for støtte eller anden rådgivning nogen steder fra. I overensstemmelse med det Kvello skriver om, hvilke børn der bliver sendt underretninger på, er

Line altså gået under radaren, formentlig også fordi, at hendes mor har udvist en tilstrækkelig god omsorgsevne til, at omgivelserne ikke har været bekymrede for hende som mor.

Det havde stor indvirken på Line og hendes mor, at faderen havde givet hende besked om, at hun ikke kunne komme på besøg længere. Hun fortæller, at det må have været svært for hendes mor pludselig at skulle kompensere for den manglende far, uden at forskelsbehandle overfor de andre søskende. Det ser derfor ud til, at Line har savnet mere støtte end hun fik derhjemme. Hun siger videre

”Jeg tror min mor skulle have haft noget hjælp til, hvordan hun skulle hjælpe mig” (Interview m. Line).

Her får man den opfattelse, at Line også som barn vidste at den nye situation var svær at tackle for moderen. Man ved, at det er det generelle samspil mellem person og miljø, men også den generelle omsorg som barnet får, der påvirker børn mest (Kvello, 2013, s. 223). Når Line, efter alle de år, fremhæver at hendes mor kunne have haft brug for hjælp, må det antages, at hun selv har oplevet det som en risikofaktor at moderen ikke kunne støtte hende bedre end hun gjorde. Samtidig med det siger hun også, at det kunne have været rart med noget opmærksomhed udefra, hvilket kan tolkes som, at hun efterspørger nogle beskyttende faktorer i form af enten noget mere familie eller nogle professionelles støtte.

Det taler dog også ind i den måde man som ofte vil lave det sociale arbejde omkring en familie med risikofaktorer. Nemlig ved at forsøge og mindske disse betydeligt, og derefter forsøge at styrke de beskyttelsesfaktorer der i forvejen er til stede (Kvello, 2013).

I Lines tilfælde kunne man have udviklet på den omsorg som moderen allerede gav Line og den opmærksomhed hun fik i form af, at moderen somme tider snakkede med hende om tabet af relationen til faderen, om end det var på en lidt skæv måde.

Det allerede tilstedeværende nærvær kunne der udvikles videre på, eller der kunne gives redskaber til at udvise omsorgen anderledes, hvilket derigennem kunne have hjulpet Lines mor, fordi hun på den måde bedre kunne understøtte Lines udvikling og trivsel. *”Når man hjælper forældrene til en bedre funktionsmåde, hjælper man indirekte barnet”* (Kvello, 2013, s. 267).

En af de interventioner Kvello nævner, som ofte også ses at have god effekt i familierne, er *’ændringsorienterede (kurative) foranstaltninger’* (Kvello, 2013, s. 59), som går ud på at man støtter familien igennem, eksempelvis, vejledning.

Før man ved hvilken type vejledning eller støtte der vil passe ind i en familie, kan man gøre brug af

forskellige redskaber for at blive endnu klogere på, hvad problematikken rent faktisk går ud på. Et eksempel på et redskab kunne være *”de tre huse”* (Posborg, Nørrelykke, & Antczak, 2016, s. 371-372), som kan være behjælpelig med at afklare hvad der er vigtigt for barnet, og hvad barnet drømmer om, kunne være anderledes.

For Freja har det ligeledes været et problem, at hun har levet med internaliserede problemer, og på den måde har der ikke været nogen, der har fået øje på de problemstillinger, som hun har levet med og under. Hun fortæller, at det også leder til en øget oplevelse af ensomhed, som hun selv bærer rundt på

”Og så var det jo alle de der følelser kom tilbage med frustration og egentlig også ensomheden i, at jeg aldrig nogensinde kunne sige det til nogen, eller kunne dele det med nogen, fordi hvis man delte det med nogen, så var det altid noget negativt eller et eller andet. Så de der ambivalente følelser kunne der ikke være plads til” (Interview m. Freja).

Udover at Freja ikke har erfaret at kunne dele sine oplevelser af hvordan hun har haft det med sine omgivelser, så fortæller hun også, forud for det ovenstående citat, at fordi hun nu gik i gymnasiet var der noget opmærksomhed der *”faldt fra”*, fordi de unge er mere overladt til sig selv der, end i folkeskolen.

Det stemmer overens med det Idean Ettakal og Qinxin Shi (2020) har fundet i deres forskning om lærer-elev forhold, hvor der bliver mindre tid til at danne det de kalder *’TSR’*, altså *”high quality teacher-student relationships”*, på grund af større klasser, mere fokus på undervisning, højere akademiske krav, flere lærer osv. hvorfor der også er et fald i *’lærer-elev’* varme (Ettakal & Shi, 2020).

Det at starte i gymnasium for Freja, bliver således en yderligere belastning, af at skulle klare sine livsomstændigheder selv, hvilket bliver et vilkår, som hun må leve med.

Da Freja ikke bliver mødt i sin forandrede livssituation, formår hun ikke selv at åbne op, om hendes liv på det tidspunkt, hvilket derfor ikke gør det muligt at støtte hende. Hermed bliver hendes livsbetingelser og potentielle sociale problemer således mere et individuelt anliggende end det bliver noget, som hun eller moderen får hjælp til at håndtere.

Dermed har hun heller ikke har fået støtte i det Kvello kalder *”social attribution”*, som kommer i forskellige mønstre og som handler om den måde man fortolker og dermed forstår hændelser på. Attribution er delvis kollektivt hvilket betyder, at man også forstår en hændelse ud fra den måde det samfund man lever i, ser på hændelsen. Omvendt behøver den enkelte person, i dette tilfælde Freja,

støtte for ikke at risikere at udvikle et uheldigt attributionsmønster som kan føre til indlært hjælpeløshed, håbløshed eller frygt når man senere i livet udsættes for stress eller andre belastninger i livet (Kvello, 2013, s. 219-220).

Selv om Freja oplevede at være mere overladt til sig selv i gymnasiet, så fremgår det heller ikke i Folkeskoleloven, som den ser ud anno 2026, at skolen forpligter sig i særlig stor udstrækning til, at sikre elevernes trivsel. Man kan udelukkende se, at skolerne skal måle på trivslen med et digitalt redskab én gang årligt

”§ 56 b. Skolens leder skal en gang årligt gennemføre en måling af elevernes trivsel med det formål at følge og styrke elevernes trivsel. De enkelte elevers svar må udelukkende bruges til at udføre statistiske og videnskabelige undersøgelser af elevers trivsel” (Retsinformation, 2026).

Alle de øvrige informanter var yngre, og gik dermed i folkeskole, da de oplevede bruddet med den anden forælder. Alle tre fortæller de, hvordan de havde en lærer der i større eller mindre grad fik betydning for dem og som hjalp når de havde det svært.

Alma var, som tidligere beskrevet, den der fortsat havde et spinkelt far-datter-forhold til sin far samt færrest risikofaktorer i sit hjem. Alligevel beskriver hun læreren som havende betydning

”Øhm altså jeg havde en tæt relation til min skolelærer, som jeg sådan lidt tænker har været lidt en faderrolle for mig (...) og jeg var opsøgende på mænd, mandelærere og mandevikarer kan jeg godt se... når jeg tænker tilbage” (Interview m. Alma).

Til trods for, at Alma beskriver sin lærer som hun gør, fortæller hun også, at de ikke talte ret meget om relationen til Almas far. Hun fortæller, at læreren spurgte lidt ind til det, men at der ellers blot var en stiltiende accept af, at faderen aldrig deltog i skolearrangementer eller andet.

Det, der træder tydeligt frem i empirien er, at jo større problematikker barnet har, og jo mindre det er hjulpet i hjemmet af familien, jo vigtigere bliver skolelærerens rolle også. For Frederikke blev det afgørende, at der var en lærer, der opdagede, at hun udøvede selvskade og valgte at tage en snak med hende om det

”Han tog mig så under sine vinger og ville jo ringe hjem til mine forældre, det mente han at han havde pligt til (...) Jeg sagde til ham, at ”du gør kun mit liv værre hvis du fortæller dem det” (...) Så stoppede han eller... han ringede ikke til dem, men han holdt øje med mig” (Interview m. Frederikke).

Jævnfør § 133 i Barnets lov, det der tidligere var §153 i Serviceloven, har man som professionel pligt til at underrette myndighederne, når man bliver bekendt med forhold hos et barn som giver anledning til bekymring om mistrivsel (Boligstyrelsen, 2023).

I citatet fortæller Frederikke, hvordan den mandlige lærer tydeligvis er bekendt med sin pligt til at tage affære, men at han beslutter at afvige fra den. Han lytter i stedet til Frederikke og vælger ikke at kontakte hendes mor, eller underrette myndighederne. I stedet begynder han at have samtaler med hende, skrive til hende privat, forsøge at få hende til coach. Her oplever Frederikke en professionel voksen, som tager ansvar for situationen, ved at tage hende ”under sine vinger”, som hun udtrykker det.

Det kan virke paradoksalt, at læreren vælger at fravige sin pligt til at underrette myndighederne, og i stedet bruger tiden på at støtte Frederikke på den måde han finder bedst. Men da hun ellers truer med selvmord, giver det mening at han forsøger at afhjælpe situationen på egen hånd, først. Hvis vi kigger på børns trivsel, er det ifølge Kirsten Elias Petersen (2009) vigtigt at have øje for at de professionelles faglige refleksioner og handlinger, kan have positiv betydning for barnets dagligdag (i Frederikkes tilfælde, skolen) (Petersen, 2009), og det understreges at den måde hvorpå Frederikkes lærer handler.

Empowerment

Det engelske ord ’empowerment’ kalder nordmændene Gunn Strand Hutchinson og Siv Olteidal også for ”mobilisering af kræfter”, hvilket de blandt andet forklarer således ”(...) *mobilisering af kræfter i den enkelte og kræfter til at ændre problemskabende adfærd*” (Hutchinson & Olteidal, 2006, s. 210).

Nogle af de tiltag man som socialarbejder forsøger at lykkes med når man taler om empowerment, handler om at give personen magt til at påvirke sine egne livsforhold og på den måde hjælpe vedkomne til at gøre noget ved sine problemer. Det er ikke muligt fuldstændig at give børn den opgave, da de ikke er myndige og dermed ikke fuldt ud disponere og egen tid og vilje.

Ifølge Hanne Warming, er børn i en upriviligeret position, blandt andet fordi der er grænser for, hvor meget de selv kan påvirke eget liv (Warming, 2011, s. 42). Derudover er det også forskelligt, om deres perspektiver lyttes til.

Om end der er sket meget i lovgivningen siden 2011, så ligger Warmings perspektiver tidsmæssigt tæt op ad det børnesyn man havde, dengang informanterne var børn.

Til trods for ovenstående, kan man argumentere for, at læreren, i Frederikkes tilfælde, netop understøtter hendes empowerment (Warming, 2011, s. 21), ved at sikre at hendes stemme bliver hørt og at hun herefter bliver støttet, om end det kun er af ham.

Han giver hende et ”rum”, hvor hun har mulighed for at fortælle om det der er svært, samtidig med at han selv i dette rum får mulighed for at styrke hendes tro på sig selv, og hjælpe hende med at handle anderledes i sit liv.

Det stemmer overens med det Rita K. Olsen finder i sin forskning, nemlig at der skal skabes et ”deltagelsesmiljø” for at barnet kan føle sig inddraget og dermed få en følelse af at kunne påvirke eget liv (Olsen, 2023).

”Det var mærkeligt fordi, for første gang havde jeg jo et voksent menneske der lige pludselig viste følelser for mig og omsorg for mig” (Interview m. Frederikke).

Udover at læreren gav Frederikke omsorg, skabte han også en alliance med hende hvilket ifølge Olsen også er en forudsætning for mulighed for empowerment.

Til sammenligning ser vi, hvordan Lines lærer handler da hun finder ud af at Line har mistet kontakten til sin far. Hun fortæller

”Altså jeg havde jo en klasselærer som var verdens bedste klasselærer, som med jævne mellemrum hev mig til side efter skole og så snakkede vi om det (...) Og jeg kunne få lov at være vred og ked af det og sur, og alle de der følelser som vi skulle grine væk hjemme ved min mor” (Interview m. Line).

Line fortæller efterfølgende, at det var rigtig rart at få lov at tale om tingene som de var. Hun beskriver også klasselæreren som ’verdens bedste’ hvilket vidner om, at det tilbud læreren gav hende, havde betydning ligesom det også vidner om, at Line havde tillid til klasselæreren.

Hvis man ser det i relation til IFSW’s definition på socialt arbejde, så stemmer lærerens ”arbejde” med Line overens med princippet om kollektivt ansvar, da hun ser et behov og tager ansvar for det, ved at lade Line få afløb for sine tanker og følelser.

Som Reiter et al. skriver, så ved man, at børn der har mistet kontakten til en forælder, får det bedre når de støttes. Denne støtte kan dog også være fra jævnaldrende og kan faktisk betyde lige så meget, som forældreopbakning (Reiter, Hjörleifsson, Breidablik, & Meland, 2013), hvilket igen også vil være med til at understøtter barnets empowerment.

Citatet er også et udtryk for, at læreren hjælper Line med at håndterer livets udfordringer og forbedre hendes trivsel, hvilket også ses af nedenstående citat

”Og det var kæmpe dejligt, altså virkelig. Hun... igen med voksen-briller, så ved jeg jo ikke om hun har lavet nogle underretninger eller noget men som barn så fik jeg i hvert fald lov til at synes at det hele var noget lort og det hele var hårdt, i nogle samtaler med hende” (Interview m. Line).

Af citatet ses det, at det er sekundært for Line hvorvidt læreren lavede en underretning eller ej, for samtalerne havde i sig selv en positiv effekt på hendes velvære, og det var det der havde betydning for hende på det tidspunkt. Således skriver Silje Bjørklund Grøterud nemlig at man ikke skal underkende de professionelles relation til barnet, hvorfor denne også bør være i fokus på selve skolen. Hun skriver, at gode relationer spiller en central rolle for hvordan barnet udvikler sig ligesom det kan mindske frafald på videregående uddannelse og forebyggelse af psykiske vanskeligheder (Grøterud, 2019).

Man kan altså sige at det arbejde skolelærerne gør, er noget af det der er med til at understøtte at informanterne ikke udvikler sig i en (yderligere) negativ retning om end det er svært at konkludere den helt præcise betydning af samtalerne.

Den rolle lærerne spiller i informanternes liv vurderes at være en positiv relation. Det ses også i nedenstående citat hvor Frederikke som voksen bliver færdiguddannet og får 12. Den første hun vælger at kontakte, er den gamle lærer

”(...) Der burde man jo ringe hjem til sine forældre og sige det men jeg havde det bare sådan ”jeg skal bare have fat på xxx”” (Interview m. Frederikke).

Krydspres

Der er, som nævnt, altså ikke noget i Folkeskoleloven der foreskriver, at lærerne har en særlig forpligtelse til at yde omsorg for eleverne ud over hvad man almindeligvis må kunne forvente mellem voksne og børn. Alligevel ser vi i dette speciale hvordan nogle lærere tager et stort ansvar på sig fordi, at de ”tager sagen i egen hånd” og ikke inddrager myndighed og fordi det lader til, at de bruger tid ud over deres arbejdstid på informanterne.

Det kan være dilemmafyldt, fordi læreren kan komme til at stå i et krydspres (Posborg, Nørrelykke, & Antczak, 2016).

Udfordringen handler blandt andet om, at problemerne kan eskalere yderligere, uden at nogle andre er bevidste om det. Barnets familie kan finde det grænseoverskridende, hvis de ”opdager”, at der

bliver holdt samtaler eller andet med deres barn uden deres vidende.

Samtidig kan det være et problem for skolelæreren selv, som måske kommer til at overinvolvere sig i barnets liv, som vi ser det med Frederikkes lærer, da hun skal en tur på lejrskole

”(...) han trak mig til side og han stod med tårer i øjnene og sagde ”du må altså love mig, at du ikke gør noget mens du er væk. Du ved du bare kan skrive til mig”” (Interview m. Frederikke).

Som Tom Eide og Hilde Eide skriver i deres bog ’kommunikation i praksis’ så kan omsorgspersonens egne følelser være en udfordring, hvis man, som vi ser det i Frederikkes tilfælde, får for meget medlidenhed med eleven og dermed bruger mere tid på at støtte og hjælpe, end man egentlig kan og skal (Eide & Eide, 2004, s. 58).

Krydspresset for skolelæreren kan her opstå ved, at han har sin egen familie derhjemme, som han så skal tilsidesætte, hvis Frederikke ringer fra lejeren. Omvendt fratager han sine kollegaer, der er sammen med Frederikke på lejrskole, muligheden for at udføre deres arbejdsopgave, som ville være at støtte Frederikke i det der var svært den pågældende dag. Men vigtigst af alt, går han ind og påtager sig en rolle, som almindeligvis ville ligge i familien men som hendes familie ikke er i stand til at løfte.

I det sociale arbejde ligger i forvejen en asymmetri i, at eleven og den professionelle ikke er ligeværdige, fordi mødet imellem dem aldrig foregår i et magtfrit rum, heller ikke selv om der blot er tale om støttende samtaler og omsorg, som vi ser lærerne give informanterne.

Det handler blandt andet om, at samtalerne kun handler om informanten og ikke læreren, men også, som i Frederikkes tilfælde, at der foregår en forhandling om hendes liv og ikke lærerens (Kongsgaard, 2017, s. 50). Forhandlingen i det her tilfælde, går på om han skal underrette eller ej. Det er blandt andet krydspresset der er med til at komplicere det sociale arbejde for den der udfører det fordi, at læreren er ene om at indtage en masse roller i relation til eleven, som ellers kunne være fordelt på flere fagfolk eller familiemedlemmer.

Opsummering

I denne analysedel er det blevet fremhævet, hvor stor betydning de voksne har i barnets liv.

Først og fremmest er fars nye partner nævnt. Det lader til, at denne person kan have indvirken på relationen mellem far og barn, både på positiv og negativ vis. Herunder ser det ud til at opretholdelsen af det nye forhold er så vigtigt for fædrene i dette speciale at det risikerer at gå ud

over forholdet til barnet. Omvendt ser vi også én partner, som er meget inkluderende, hvilket giver informanten en ekstra positiv relation.

Udover at barnet mister kontakten til den ene forælder, så opløses kontakten til den del af familien også. Dette er et tab for barnet, og det bekræftes atter at familien er en kompleks institution i og med, at det ikke uden videre kan lade sig gøre at fastholde forbindelsen til resten af sin familie når der sker et kontaktbrud.

I og med, at barnet står med den ”dobbelt-sorg” da der både er tab af kontakt til en forælder, men også dennes familie, bliver omgivelserne endnu vigtigere, da de i højere grad skal agere beskyttende faktor.

Især skolelæreren bliver nævnt som én, der har en betydningsfuld rolle. Dog forpligter skolen sig ikke til at støtte børn i den type af udsatte positioner, hvorfor informanterne i dette speciale har været heldige at møde en underviser der gerne ville lytte til dem og støtte dem i deres empowerment.

Det ”ekstra arbejde” kan dog sætte skolelæreren i et krydspres. De potentielle konsekvenser af dette er dog kun overfladisk beskrevet.

Diskussion

I dette afsnit diskuteres analysens fund og den metode der er blevet brugt.

Diskussion af fund

I dette speciale er der gjort en del forskellige fund, relateret til det, at miste kontakten til en forælder. Da lovgivningen og skolelærerens rolle har været dominerende i analysen, er det det jeg vil komme ind på.

Tre af informanterne nævner en skolelærer som en betydningsfuld voksen, hvilket både giver mening, eftersom de opholder sig meget på skolen, omvendt så vil nogle forskere kalde skolelæreren for ”ad hoc tilknytningspersoner” fordi eleven skal dele vedkomne med andre, og læreren i øvrigt også bliver skiftet ud på et tidspunkt. Forskning peger dog også på, at for børn i sårbare positioner, har læreren en større betydning som tilknytningsfigur (Verschuere & Koomen, 2012), hvilket vi også ser for både Line og Frederikke, mens Freja må undvære denne tilknytning og Alma ikke udtrykker at bruge den, i samme udstrækning.

Man kan spekulere over, om skolelærerens betydning bliver så stor for det enkelte barn fordi vi mangler fokus på hvad det betyder at miste kontakten til en forælder og der derfor ikke er andre voksne der træder ind. Samtidig kunne man forestille sig, at en pædagog i en fritidsordning eller en medarbejder i en sportsklub kunne få samme betydning. Det lader derfor til at være vigtigt, at klæde disse personer på til, at tage nogle snakke med børnene for på den måde at undgå, at der opstår flere eller andre risikofaktorer.

Men før man kan forvente at en medarbejder på en skole/institution har den type opmærksomhed på eleverne, og også stiller sig til rådighed med den slags omsorg det kræver, er vi dog nødt til at have forventningen nedfældet skriftligt – hvis ikke i en decideret lovgivning, så som en del af skolens værdigrundlag. Omvendt kan man overveje, hvorvidt disse fagpersoners sociale arbejde er tilstrækkeligt, hvis vi kigger på IFSW’s definition.

I øvrigt er det nødvendigt at der opstår en kultur for, at man taler mere om den type problematikker, ligesom vi eksempelvis ser det med den sorg der opstår i forlængelse af dødsfald.

Man kunne også argumentere for, at det ville være mest hensigtsmæssigt at intervenere i selve familien, men det er ikke en opgave for skolen, og vil også kræve, at man som forælder selv er opsøgende overfor hjælp, hvilket det ikke ser ud til at man nødvendigvis er. Hverken som den forælder der er gået fra familien eller som tilbageværende forælder.

Tager man udgangspunkt i FN's børnekonvention, som har eksisteret siden 1989 og som Danmark tiltrådte i 1991 (Unicef, 2026), så står der blandt andet at vores regering skal sikre barnet de bedst mulige betingelser for at udvikle sig, at barnet har ret til kontakt med begge forældre medmindre denne kontakt er skadelig og at regeringen skal understøtte at man som forældre altid kan handle i barnets interesse. Ligeledes har vi nationalt i lovgivningen lagt op til børneinddragelse, forebyggelse og barnets ret til støtte om omsorg. Alligevel er de ting svære at få øje på, når man ser på informanternes fortællinger i dette speciale.

Metodiske valg

Specialet er en kvalitativ undersøgelse, men skulle den have været kvantitativ skulle den have indsamlet nogle mere overordnede data, hvilket man måske kunne have haft et samarbejde med Familieretshuset omkring. Ulempen ved det kunne være, at man hurtigt ville løbe ind i en blindgyde, altså at opgaven ville blive begrænset af manglende informationer om målgruppen og dermed give ringe mulighed for at analysere. I øvrigt ville det blive svært at sætte de overordnede data i relation til det sociale arbejdes felt, da man ikke ville kunne sige noget om, hvorvidt og i så fald hvordan der skulle interveneres overfor målgruppen.

Da dette speciale har interesseret sig for selve oplevelsen af tab af forældre kontakt, har jeg haft valgt at interviewe nogle, der selv har haft oplevet hændelsen.

Det lykkedes mig kun at få fire informanter og årsagen til det kan have været at jeg ikke fik spurgt nogle konkrete institutioner eller organisationer, som måske kunne have ageret gatekeeper til mulige informanter (Olesen & Monrad, 2018). Omvendt kan det også have været fordi det er et meget privat emne, som kan være tabubelagt for mange.

Havde det lykkedes mig at få adgang til informanter igennem en organisation så kunne man også forestille sig, at disse informanter er relativt vant til at fortælle andre om sine barndomsoplevelser, og derfor ikke fandt det belastende at deltage i et interview til et speciale, hvilket har været nogle betænkeligheder jeg har haft ved at gå ud og finde nogle, der måske aldrig fortæller deres historie til nogen.

En anden mulighed havde været at lave en mere socialkonstruktivistisk analyse i form af en dokumentanalyse (Olesen & Monrad, 2018). Dokumenterne kunne komme fra de sociale medier, hvor jeg måske kunne have haft held med at finde nogle personer, der har kreeret en profil om den del af deres liv og som ville være villige til, at indgå i et speciale.

En udfordring kunne her være, at vedkomne er vant til at få en stor åbenlys anerkendelse (mange følgere, personlige beskeder mv.) hvilket i min optik kan fremstå utroværdigt da der er en fare for, at fortællingen har taget form efter sit publikum og måske i værste fald afviger fra det der faktisk skete, hvilket jeg i forvejen har ringe mulighed for at sikre.

Validitet

Som Merete Monrad skriver i bogen 'forskningsmetode i socialt arbejde' så handler validitet om, hvordan det indhentede datamateriale stemmer overens med det fænomen man gerne vil undersøge (Olesen & Monrad, 2018).

I samfundsvidenskaben handler validitet om transparens omkring samtlige elementer i forskningsprocessen (Juul & Pedersen, 2012).

Da det har været svært at opdrive forskning på området, har der i stedet været en stor transparens i alle de afsnit der går forud for analysen. Dette for at vise, hvordan fænomenet er blevet behandlet.

For at styrke validiteten har jeg forholdt mig kritisk til, hvilke informanter jeg gerne ville interviewe og hvorfor. Og jeg har vist hvordan jeg har forberedt disse informanter på interviewet.

Specialets emne ses meget relevant, da det virker til at være et overset emne i vores samfund. De teoretikere og forskningsartikler der er brugt, er valgt på baggrund af de erfaringer som informanterne fremhæver som værende betydningsfulde for dem. Det var netop derfor vigtig at arbejde induktivt for på den måde at lade deres erfaringer være dominerende for, hvilken retning specialet skulle gå og ikke omvendt, som den deduktive tilgang ellers kunne understøtte.

Arbejdet med den filosofiske hermeneutik har skabt nye forforståelser undervejs, hvilket analysen også bærer præg af, da den også tager form efter disse forståelser, hvilket på den måde understøtter en horisontsammensmeltning.

Det der svækker validiteten i et speciale som dette er, at der for en anden undersøger, ikke nødvendigvis ville dukke de samme forforståelser op undervejs i arbejdet med empirien. Så selv om informanternes fortælling er den samme, kunne specialet tone sig i en anden retning, hvis en anden skulle undersøge samme problemstilling ganske simpelt fordi, at horisontsammensmeltningen ville blive en anden. Ikke desto mindre vurderes det, at man overordnet ville komme frem til de samme problematikker.

Specialet vurderes at gøre et meningsfuldt bidrag i det, at der er en tydelig kobling mellem problemformulering og analyse, samt den teori og metode der er brugt. I øvrigt tages en del citater fra informanterne i anvendelse. Det er forhåbningen, at specialet har skabt grundlag for et videre refleksionsrum.

Kritik af egen opgave

Nogle af kritikpunkterne i dette speciale er, at jeg ikke er gået mere i dybden med informanternes hverdagsliv for på den måde at blive endnu klogere på hvilke konsekvenser tab af forælder kontakt havde for dem ligesom jeg også kunne have haft brug for flere eksempler på, hvordan de blev styrket altså empowert.

I samme ombæring bliver betegnelsen "udsat" heller ikke rigtig taget i anvendelse hvilket kan svække argumentationen i analysen, da det er et begreb vi gør meget brug af i vores samfund som en form for validering af, at der er et reelt problem.

Som Kvello skriver i afsnittet om beskyttelses- og risikofaktorer, så har søskende også en stor rolle i forhold til understøttelse af udviklingen (Kvello, 2013), hvilket der også kunne være blevet uddybet, når nu der skrives en del om betydningsfulde relationer.

Specialet kunne i øvrigt også have behandlet lærerens rolle noget mere, eventuelt med interview af sådan én.

Konklusion

Formålet med specialet har været at bringe tab af forælder kontakt frem i lyset og undersøge hvorvidt det er et problem og hvad man i så fald gør ved det, når man støder på det.

Nedenstående svar hviler på interviews, der er foretaget med fire voksne kvinder der oplevede sådan et tab i barn/ungdom.

Man kan konkludere, at det har stor betydning for et barn at miste forbindelsen til en forælder, som det ellers ønsker at være i kontakt med og at tabet fylder på en negativ måde, uanset hvilken støtte og omsorg barnet får.

Samtidig ses det også, at den tilbageværende forælder kan have svært ved at vide, hvad man stiller op.

Barnet går i nogle tilfælde igennem en sorgproces, som det har brug for støtte til. Barnet mangler som regel en forklaring på, hvorfor det er blevet valgt fra, hvilket lader til at gøre situationen mere kompliceret, både for barnet selv men også for de voksne.

Man kan konkludere, at jo flere risikofaktorer der er omkring barnet jo svære ser det også ud til at være at håndtere tabet af forælder kontakt, blandt andet fordi barnet ikke har den fornødne støtte til at forstå sin egen situation.

Hvad der også har betydning er, hvis den forælder der bryder kontakten har fået ny partner forud for kontakt bruddet.

Det ser ud til, at den nye partner kan påvirke hvorvidt relationen til barnet opretholdes eller ej.

Endeligt kan man se, at såfremt barnet ikke får støtte af de sociale myndigheder eller af familien, hviler der et stort ansvar på de voksne der ellers er omkring barnet. I dette speciale har der særligt været fokus på skolelæreren, da informanterne har nævnt dem. Skolelæreren ender med at få en meget vigtig betydning i forhold til, hvorvidt barnet får støtte og omsorg eller ej, hvilket kan se ud til at være et stort ansvar for den pågældende lærer.

Omvendt kan man ikke sige noget om hvilke børn der får denne opmærksomhed, fordi det ikke i Folkeskoleloven står skrevet, at man som lærer har et særligt ansvar for børn i vanskeligheder.

Går barnet i gymnasiet, kan man se at der er mindre chance for at få støtte. Det er altså tilfældigt om barnet får støtte eller ej, fordi det afhænger af hvilket ansvar den enkelte lærer påtager sig, og om vedkomne kan se, at der er et behov.

På baggrund af ovenstående kan man konkludere at denne problematik fortsat passer ind i Erik Allardts velfærdsteori, som der blev introduceret til i problemfeltet. Det er vist igennem specialet at informanterne har lidt forskellige mangeltilstande, blandt andet, som konsekvens af tab af kontakt med forældre.

Perspektivering

Da Danmark er et videnssamfund som både producerer forskning, men også sammenligner sig med øvrige nationer hvad angår måder at håndtere sociale anliggender, er det oplagt at perspektivere specialets fund til andre lande.

Derfor er der overordnet dykket ned i hvordan man håndterer 'tab af forælder kontakt' i USA (Rainbows, 2026), men også i Hong Kong (Social Welfare Department, 2026) og Singapore (MSF Family Assist, 2026).

På de nævnte sider ses det, hvordan der omtales mange former for problematikker i familierne, herunder "forladte børn". Særligt Singapore har et omfangsrigt hjælpeapparat og beskriver forskellige former for støtte til børn og deres familier, denne rummer dog ikke konkrete tiltag overfor børn der har mistet kontakten til den ene forælder. Til gengæld står de klar med forældregrupper, workshops og forskellige programmer for forældre, men også 'børnefokuseret rådgivning' og børnegrupper.

Hjemmesiden rummer meget indhold, men de enkelte sider er nemme at overskue og har korte forklaringer på, hvad man overordnet kan forvente af deres programmer. Noget man kan forestille sig, er rart hvis man er en familie i krise som ikke kan overskue at sætte sig ind i alt for meget stof. I øvrigt er der tilgængelig viden for familierne uden at man skal have en kommunal sag først, hvilket vi også ville kunne lære noget af i Danmark.

Selv om vi har mange civilsamfundsorganisationer med indholdsrige hjemmesider, så ligger der også meget viden i Børn- og familieafdelingerne i kommunerne, som man ikke får del i, eller adgang til, hvis man ikke har en social sag.

Specialet lægger altså op til yderligere forskning på området. Her kunne man også kigge på forældreperspektivet, om end det kan tyde på, at det kan være svært at indhente, særligt fra den forælder der "er gået". Lykkedes man derimod med det, kan skaden måske mindskes fordi man kan blive klogere på, hvordan denne forælder støttes til at bevare kontakten til sit barn, såfremt vedkomne vil.

Ved at indhente et forældreperspektiv fra den der er tilbage hos barnet, kan man måske lykkedes med tilrettelægge en indsats som kan forhindre yderligere risikofaktorer i familien.

Litteraturliste

Artikler

- Almbjerg, S. I. (8. februar 2026). *Eksperterne er enige, men der er ingen hjælp at få: »De her børn er udsat for et massivt svigt«*. Hentet fra Berlingske Tidende :
<https://www.berlingske.dk/kultur/eksperterne-er-enige-men-der-er-ingen-hjaelp-at-faa-de-her-boern-er-udsat-for-et-massivt-svigt>
- Quinton, A. M., & Marguerite, K. L. (11. maj 2026). *Baconian method science and philosophy*. Hentet fra Britannica: <https://www.britannica.com/science/Baconian-method>
- Suetta, T. (2011). *Spøgelsesfædre*. Hentet fra BUPL: <https://bupl.dk/boern-unge/find-artikler/spoegelsesfaedre>

Bøger

- Bundesen, P., Christensen, A. B., & Rasmussen, T. (2015). *Sociale problemer*. Hans Reitzels Forlag.
- Denick, L., Jørgensen, P. S., & Sommer, D. (2008). *Børn og familie i en opbrudstid*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Eide, T., & Eide, H. (2004). *Kommunikation i praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Ejrnæs, M., Guldager, J., Hansen, F. K., Hansen, H., Jørgensen, C., & Kruse, F. (2004). *Sociologi og socialt arbejde*. Frederiksberg: Forlaget Metropol.
- Guldager, J. (2015). *Videnskabsteori en indføring for praktikere*. København: Akademisk forlag.
- Hutchinson, G. S., & Oltedal, S. (2006). *Modeller i socialt arbejde*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Juul, S., & Pedersen, K. B. (2012). *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori en indføring*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Järvinen, M., & Mik-Meyer, N. (2017). *Kvalitativ analyse syv traditioner*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Killén, K. (2010). *Omsorgssvigt - det teoretiske grundlag*. København: Hans Reitzels forlag.

- Kongsgaard, L. T. (2017). *Multiteoretisk praksis i socialt arbejde*. Samfundslitteratur.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Interview introduktion til et håndværk*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Kvællø, Ø. (2013). *Børn i risiko*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Mogensen, J. M., & Engelbrekt, P. (2013). *At forstå sorg - teoretiske og praktiske perspektiver*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Nørrelykke, H., Posborg, R., & Antczak, H. (2016). *Socialrådgivning og socialt arbejde*. Hans Reitzels Forlag.
- Olesen, S. P., & Monrad, M. (2018). *Forskningsmetode i socialt arbejde*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Skytte, M., & Guldager, J. (2013). *Socialt arbejde teorier og perspektiver*. København: Akademisk forlag.
- Warming, H. (2011). *Børneperspektiver - børn som ligeværdige medspillere i socialt arbejde og pædagogisk arbejde*. København: Akademisk forlag.
- Aadland, E. (1998). *Etik dilemma og valg*. Virum: Psykologisk Forlag.

Hjemmesider

- Boligministeriet, S. o. (3. Januar 2026). *Barnets Lov*. Hentet fra Social- og boligministeriet: <https://www.sm.dk/arbejdsmraader/boern-og-unge-i-udsatte-positioner/barnets-lov>
- Børnetelefonen. (3. Februar 2026). *Brev - Jeg hader min far*. Hentet fra Børnetelefonen: <https://bornetelefonen.dk/brevkasse/familie/jeg-hader-min-far-6/>
- IFSW. (20. april 2026). *International Federation of Social Workers*. Hentet fra Global Definition of Social Work: <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>
- Live, G. M. (17. Februar 2026). *Clara & Camilla fandt venner efter et liv med mobning og ensomhed*. Hentet fra Facebook: <https://www.facebook.com/watch/?v=1127924277692764>

MSF Family Assist. (27. Maj 2026). *Programmes*. Hentet fra MSF Family assist:

https://familyassist.msf.gov.sg/content/impact-of-divorce/impact-of-divorce-on-children/programmes/?utm_source=chatgpt.com

Psykiatrifonden. (8. februar 2026). *Til dig som har psykiske vanskeligheder*. Hentet fra

Psykiatrifonden: <https://psykiatrifonden.dk/hjaelp-raadgivning/guides-gode-raad/til-dig-har-psykiske-vanskeligheder>

Rainbows. (27. Maj 2026). *Rainbows for all children*. Hentet fra Rainbows for all children:

<https://rainbows.org/>

Retsinformation. (2003). *Bekendtgørelse af lov om social service*. Hentet fra Retsinformation:

<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2003/764>

Retsinformation. (19. maj 2026). *Bekendtgørelse af lov om folkeskolen*. Hentet fra

Retsinformation: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2025/1100>

Social Welfare Department. (27. Maj 2026). *Specialised Co-parenting Support Centres - support services for divorced / separated families*. Hentet fra Social Welfare Department:

https://www.swd.gov.hk/en/pubsvc/family/cat_familyandc/scsc/?utm_source=chatgpt.com

Sorgcenter, D. N. (8. februar 2026). *Sorg må aldrig ødelægge liv*. Hentet fra Det Nationale

Sorgcenter: <https://sorgcenter.dk/>

Trivselsmissionen. (3.. Januar 2026). *Mission børn og unges trivsel*. Hentet fra Trivselsmissionen:

<https://www.trivselsmissionen.aau.dk/>

Undervisningsministeriet, B. o. (8. februar 2026). *Se de nye tal for folkeskoleelevernes trivsel*.

Hentet fra Børne- og undervisningsministeriet:

<https://uvm.dk/aktuelt/nyheder/2025/maj/250526-se-de-nye-tal-for-folkeskoleelevernes-trivsel/>

Unicef. (27. Maj 2026). *FNs Børnekonvention – alle børn har rettigheder*. Hentet fra

Børnekonvention: [https://www.unicef.dk/vores-](https://www.unicef.dk/vores-arbejde/boernekonventionen/?gclid=aw.ds&gad_source=1&gad_campaignid=21371459717)

[arbejde/boernekonventionen/?gclid=aw.ds&gad_source=1&gad_campaignid=21371459717](https://www.unicef.dk/vores-arbejde/boernekonventionen/?gclid=aw.ds&gad_source=1&gad_campaignid=21371459717)

Tidsskrifter

- Ettakal, I., & Shi, Q. (October 2020). Developmental trajectories of teacher-student relationships and longitudinal associations with children's conduct problems from Grades 1 to 12. *Journal of School Psychology*, s. 17-35.
- Grøterud, S. B. (2019). Unges utvikling - kan kvaliteten på de nærmeste relasjonene påvirke deres psykiske helse? *The Journal of Youth Voices in Education: Methods Theory Practice*, s. 52-58.
- Johansen, M. B. (12. April 2017). Etisk afgørende øjeblikke - en pragmatisk-dualistisk forskningsetik. *Studier i pædagogisk filosofi*, s. 58-72.
- Olsen, R. K. (6. Oktober 2023). Key factors for child participation – an empowerment model for active inclusion in participatory processes. *Frontiers in psychology*.
- Petersen, K. E. (27. marts 2009). Omsorg for socialt udsatte børn – en analyse af pædagogers kompetencer og pædagogiske arbejde med socialt udsatte børn i daginstitutioner. *Nordiske Udkast*, s. 66-80.
- Reiter, S. F., Hjörleifsson, S., Breidablik, H.-J., & Meland, E. (2013). Impact of divorce and loss of parental contact on health complaints among adolescents. *Journal of public health*, s. 278-285.
- Verschueren, K., & Koomen, H. M. (2012). Teacher-child relationships from an attachment perspective. *Attachment & human development*, s. 205-211.